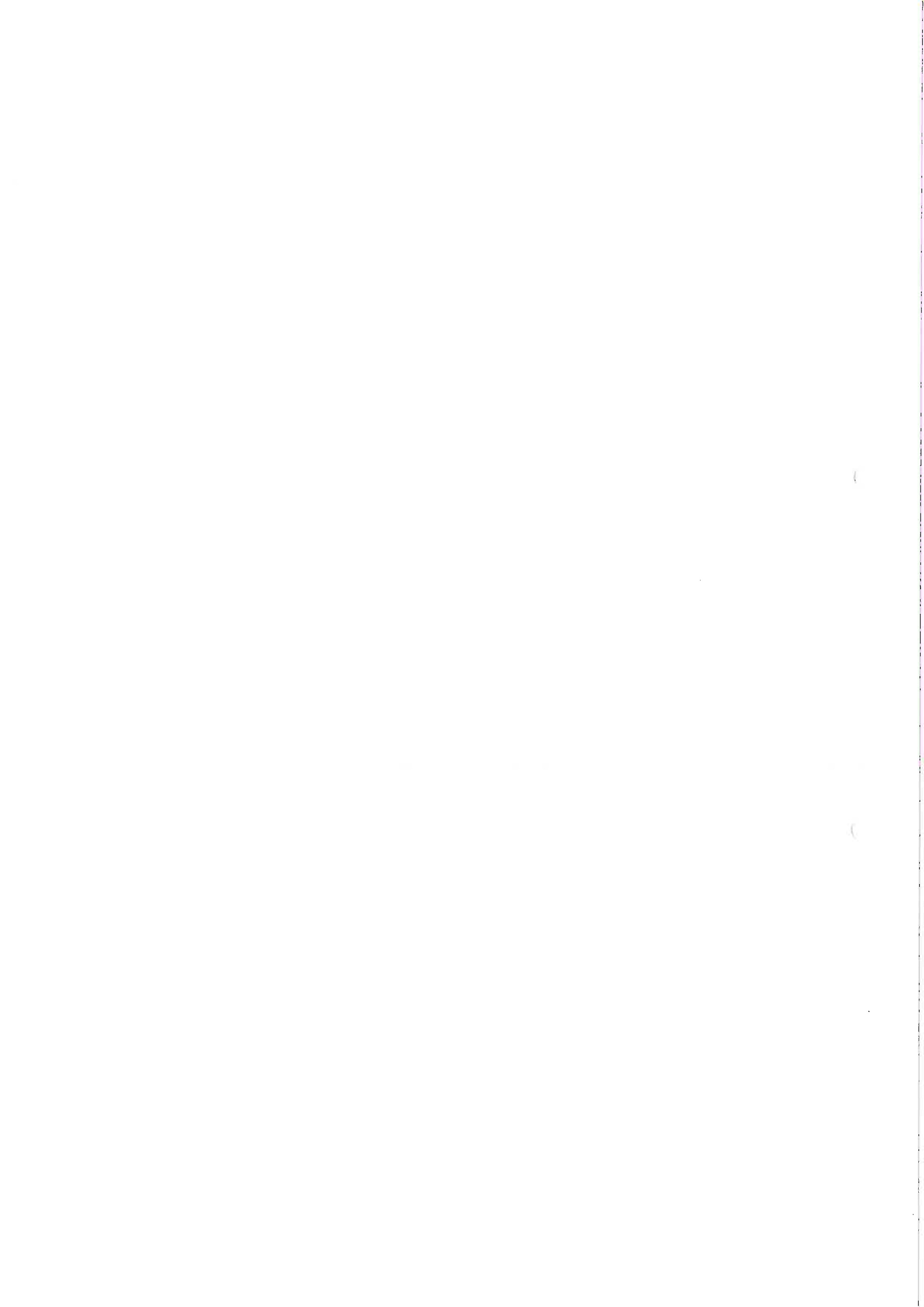

Załącznik do uchwały nr 49/2012
Rady Nadzorczej WFOŚiGW w Rzeszowie
z dnia 27 września 2012 roku

Strategia działania
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie
na lata 2013-2016
z perspektywą do 2020 r.

Rzeszów, 27 września 2012 r.

Spis treści

Objaśnienie skrótów	4
1. Wprowadzenie	5
1.1. Tło i założenia do <i>Strategii działania</i> WFOŚiGW w Rzeszowie na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.	5
1.1.1. Podstawa prawna.....	5
1.1.2. Zagadnienia ogólne – zarys <i>Strategii działania</i>	5
1.1.3. Spójność <i>Strategii działania</i> z obowiązującymi dokumentami strategicznymi i programowymi w kraju i województwie podkarpackim.....	6
1.2. Ocena realizacji <i>Strategii działania</i> Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2009-2012.....	7
1.2.1. Stopień osiągnięcia celów <i>Strategii na lata 2009-2012</i>	7
1.2.2. Rekomendacje wynikające z realizacji <i>Strategii na lata 2009-2012</i>	10
2. Synteza diagnozy strategicznej w województwie podkarpackim	11
2.1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej	11
2.2. Diagnoza uwarunkowań środowiskowych.....	13
2.2.1. Stan środowiska naturalnego.....	13
2.2.2. Nadzwyczajne zagrożenia	17
2.2.3. Stan wdrożenia prawa wspólnotowego w województwie	18
2.2.4. Analiza SWOT stanu środowiska i systemu jego finansowania	19
2.3. Ocena potrzeb finansowania działań ochrony środowiska w latach 2013-2016.....	20
3. Plan strategiczny	23
3.1. Misja	23
3.2. Cel strategiczny.....	23
3.3. Priorytety <i>Strategii działania</i> - kierunki wsparcia	25
3.3.1. Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi.....	25
3.3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi.....	26
3.3.3. Ochrona atmosfery	27
3.3.4. Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów	27
3.3.5. Inne działania ochrony środowiska	28
4. Struktura organizacyjna i instrumenty finansowania WFOŚiGW w Rzeszowie.....	29
4.1. Potencjał finansowy i organizacyjny	29
4.2. Analiza instytucjonalna SWOT	31
5. Sposoby finansowania <i>Strategii działania</i>	33
6. Współpraca z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i innymi wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej	35
7. Narzędzie wspierające realizację celów	36
8. Aktualizacja i ocena realizacji <i>Strategii działania</i>	38
8.1. Wdrażanie <i>Strategii działania</i> i monitorowanie jej realizacji.....	38
8.2. Sposoby monitorowania <i>Strategii działania</i>	38
8.3. Przebieg i zasadność aktualizacji <i>Strategii działania</i>	39
9. Podsumowanie.....	40
Spis tabel i rycin	40

Objaśnienie skrótów

Fundusze	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
Fundusz	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie (WFOŚiGW)
IP	Instytucja Pośrednicząca POIiŚ (Ministerstwo Środowiska)
IW	Instytucja Wdrażająca POIiŚ (WFOŚiGW w Rzeszowie)
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
Nowa Perspektywa	Perspektywa finansowa UE na lata 2014-2020
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OZE	Odnawialne źródła energii
PEP	Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
POIiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013
POŚ	Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz. U. z 2008r Nr 25, poz. 150 z późn.zmian.)
RPO WP	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego
Strategia BEiŚ	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Perspektywa 2020
Strategia działania	Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.
Strategia na lata 2009-2012	Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2009-2012
Wspólna Strategia	Wspólna Strategia działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich Funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.

1. Wprowadzenie

1.1. Tło i założenia do *Strategii działania WFOŚiGW w Rzeszowie na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.*

1.1.1. Podstawa prawna

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie jest samorządową osobą prawną w rozumieniu ustawy o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009r. (Dz.U. z 2009r Nr 157, poz. 1240 ze zm.), której środki przeznaczone są na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju i polityki ekologicznej państwa oraz współfinansowanie projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi i innych środków zagranicznych.

Podstawę prawną opracowania *Strategii działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.* stanowi art. 400h ust. 4 pkt 1 ustawy Prawo ochrony środowiska, który zobowiązuje rady nadzorcze wojewódzkich funduszy do uchwalania, raz na cztery lata, strategii działania Funduszu w terminie do dnia 30 września roku poprzedzającego pierwszy rok objęty strategią.

1.1.2. Zagadnienia ogólne – zarys *Strategii działania*

Strategia działania ma za zadanie wyznaczenie głównych celów, a w nich zadań stojących przed Funduszem w najbliższych latach. Wskazuje misję Funduszu i kierunki rozwoju skonkretyzowane jako cel generalny, priorytety, a także pomocne w ich realizacji perspektywy strategiczne. Dokument ma również na celu wyznaczenie kierunków finansowania, form i mechanizmów współpracy Funduszu z NFOŚiGW i beneficjentami, a także przygotowanie do wdrażania *Nowej Perspektywy*.

Niniejszy dokument określa również metodykę wdrażania i monitorowania realizacji *Strategii działania*, opisuje zasady jej modyfikacji i możliwości finansowe realizacji założonych celów.

Strategia działania WFOŚiGW w Rzeszowie zachowuje spójność ze *Wspólną Strategią działania NFOŚiGW i wfośigw na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 roku* w zakresie przyjętych priorytetów, perspektyw oraz działań (w tym zadań i narzędzi).

Kierunki wsparcia finansowego zostały określone na podstawie:

1. Sytuacji gospodarczej w regionie,
2. Diagnozy stanu środowiska,
3. Możliwości finansowych Funduszu.

Dokonana ocena dała podstawę do wyznaczenia działań w ramach 5 priorytetów:

1. Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi,
2. Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi,
3. Ochrona atmosfery,
4. Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów,
5. Inne działania ochrony środowiska.

Działania zaplanowano przy następujących założeniach ogólnych:

1. Polityka państwa w stosunku do systemu finansowania ochrony środowiska będzie stabilna,
2. Realny stan majątku Funduszu nie zmniejszy się,
3. Fundusz będzie posiadał zdolność do regulowania podjętych zobowiązań finansowych w każdym momencie działalności.

Strategia działania obejmująca okres na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r. jest dokumentem otwartym i będzie dostosowywana do obowiązującego prawodawstwa i polityki ekologicznej województwa. Zakłada się potrzebę pierwszej aktualizacji dokumentu z chwilą ustanowienia zasad dotyczących nowego okresu programowania UE na lata 2014-2020, gdyż na etapie sporządzania *Strategii działania*, nie były one znane.

1.1.3. Spójność *Strategii działania* z obowiązującymi dokumentami strategicznymi i programowymi w kraju i województwie podkarpackim

Planowane w *Strategii działania* priorytety zachowują spójność z nadrzędnymi dokumentami strategicznymi, w tym z:

- Polityką ekologiczną państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 oraz opracowywaną jej nowelizacją,
- Długookresową strategią rozwoju kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności,
- Polityką Energetyczną Polski do 2030 roku,
- Średniookresową strategią rozwoju kraju. Polska 2020, oraz z dziewięcioma zintegrowanymi strategiami o charakterze horyzontalnym, w szczególności:
  - Strategią Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Perspektywa 2020,
  - Krajową strategią rozwoju regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie,
  - Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa,
  - Strategią innowacyjności i efektywności gospodarki na lata 2011-2020.

Cele określone *Strategią działania* są zgodne z nadrzędnymi dokumentami, szczegółowo opisanymi we *Wspólnej Strategii*.

W związku z tym, że działalność WFOŚiGW w Rzeszowie ukierunkowana jest w głównej mierze na wsparciu realizacji regionalnej polityki ekologicznej województwa podkarpackiego, istotnym wyznacznikiem kierunków działalności są dokumenty o charakterze regionalnym, tj.:

- Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007 – 2020,
- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego,
- Obowiązujące programy ochrony powietrza na terenie Województwa Podkarpackiego.

1.2. Ocena realizacji *Strategii działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2009-2012.*

1.2.1. Stopień osiągnięcia celów *Strategii na lata 2009-2012*

Określone w *Strategii na lata 2009-2012* cele zostały zrealizowane w sposób, który pozwala stwierdzić, że:

- udzielone wsparcie finansowe ze środków Funduszu wpłynęło na poprawę stanu środowiska lub pozwoliło na przygotowanie formalno-prawne do osiągnięcia takiej poprawy,
- w maksymalny sposób zrealizowano cel priorytetowego wspomagania przedsięwzięć dofinansowywanych środkami bezzwrotnymi pochodzącymi z Unii Europejskiej poprzez zapewnienie niezbędnego wkładu krajowego,
- zracjonalizowano potencjał organizacyjny i finansowy Funduszu dla wykorzystania posiadanych środków do maksymalizacji efektów ekologicznych, w tym wykorzystano istniejące możliwości zewnętrznego wsparcia finansowego,
- zwiększono realny stan majątku Funduszu poprzez stosowane zasady, że wielkość pomocy bezzwrotnej nie przekroczy 85% przychodów z opłat, kar i nadwyżek funduszy gminnych oraz wypracowanego zysku.

Założone w *Strategii na lata 2009-2012* przychody w wysokości 352,3 mln złotych wykonano w 84%, przy czym wyższe o ponad 11,5 mln złotych były przychody z tytułu opłat za gospodarze korzystanie ze środowiska, kar i nadwyżek funduszy gminnych, oraz o 5,4 mln złotych z tytułu działalności finansowej Funduszu.

Tabela nr 1 Realizacja wpływów w latach 2009-2012 (tys. zł)

Lp.	Wpływy	Wielkość planowana w Strategii WFOŚiGW	Prognozowana wielkość rzeczywista	Stopień realizacji
1.	Opłaty, kary i wpłaty nadwyżek funduszy gminnych	64 800,0	76 331,8	117,8%
2.	Zwroty pożyczek	229 000,0	186 527,6	81,5%
3.	Pozostałe	28 500,0	33 942,0	119,1%
4.	Pożyczka w NFOŚiGW	30 000,0	0,0	0,0%
	Ogółem	352 300,0	296 801,40	84,2%

Wysokość, formy i kierunki wsparcia finansowego Funduszu dla realizacji priorytetów zawartych w *Strategii na lata 2009-2012* przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 2 Dofinansowanie udzielone w latach 2009-2012 według priorytetów (tys. zł)

Lp.	Priorytet	Udzielone wsparcie w latach 2009-2012 ¹			
		dotacje	pożyczki	razem	% udzielonej pomocy
1	2	3	4	5	6
1.	Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi	1 246,4	184 529,5	185 775,9	69,4%
2.	Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi	3 170,0	16 556,1	19 726,1	7,4%
3.	Ochrona atmosfery	6 273,0	20 023,4	26 296,4	9,8%
4.	Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów	3 607,9	0,0	3 607,9	1,3%
5.	Inne działania ochrony środowiska	16 796,1	168,6	16 964,7	6,3%
	- pozostałe formy finansowania (umorzenia, dopłaty do oprocentowania, linie kredytowe)	8 432,3	6 886,8	15 319,1	5,7%
	RAZEM	39 525,7	228 164,4	267 690,1	100,0%

¹ – dla 2012 r. przyjęto wartości planowane

Łączna kwota środków wypłaconych w formie pożyczek, dotacji, umorzeń i dopłat do oprocentowanych kredytów wyniosła 267,7 mln złotych i jest mniejsza od kwoty zaplanowanej w *Strategii na lata 2009-2012* o 42,6 mln złotych. Wpływ na to miały programy realizowane wspólnie z NFOŚiGW oraz pozyskiwanie przez beneficjentów dodatkowych środków z programów unijnych, m.in. z POIiŚ, RPO WP, PROW.

Wsparcie finansowe udzielane było z uwzględnieniem kryteriów efektywności ekologicznej i ekonomicznej, co pozwoliło optymalnie wykorzystać każdą wydatkowaną złotówkę.

W poszczególnych priorytetach w okresie realizacji *Strategii na lata 2009-2012* uzyskano wymierne efekty rzeczowo-ekologiczne. Wsparcie finansowe pozwoliło zrealizować między innymi:

- W obszarze gospodarki zasobami wodnymi i ochrony wód – zwiększenie przepustowości oczyszczalni ścieków o około 32 tys. m³/dobę, a wydajności stacji uzdatniania wody o 40 tys. m³/dobę; budowę 2,8 tys. km sieci kanalizacyjnych (83% ogółu wybudowanej w tym okresie kanalizacji) i 168 km sieci wodociągowych (65% ogółu wybudowanej w województwie sieci wodociągowej). Ze środków Funduszu wydatkowano ponad 185 mln złotych (przekraczając o 10% wielkość założoną w *Strategii na lata 2009-2012*) i dodatkowo 13,3 mln złotych ze środków NFOŚiGW, udzielonych w ramach programu priorytetowego „Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska z likwidacją ich skutków”, na usunięcie skutków klęski powodzi z 2010 roku.
- W obszarze racjonalnego gospodarowania odpadami i ochrony powierzchni ziemi – rozwój gminnych systemów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, rekultywację składowisk, likwidację dzikich wysypisk odpadów, zebranie i unieszkodliwienie 6.930 Mg odpadów azbestowych oraz zwiększenie o 172 tys. m³ pojemności składowisk odpadów komunalnych. Dofinansowanie w kwocie 19,7 mln złotych pozwoliło pozytywnie rozpatrzyć wszystkie złożone wnioski.
- W obszarze ochrony atmosfery – zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery: dwutlenku węgla o 12 tys. Mg, pyłu o 2,3 tys. Mg, dwutlenku siarki o ponad 300 Mg, tlenku węgla o ponad 220 Mg, tlenków azotu o 65 Mg; budowę OZE o łącznej mocy ponad 2.300 MW. Pomimo nie zrealizowania poziomu dofinansowania określonego *Strategią na lata 2009-2012*, przy wsparciu przekraczającym 26 mln zł, wszyscy beneficjenci spełniający kryteria otrzymania pomocy finansowej taką pomoc otrzymali.
- W pozostałych obszarach – opracowanie programów ochrony powietrza dla stref, w których odnotowano przekroczenia stężenia pyłu zawieszonego PM 10; doposażenie systemu ratowniczego w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia działań w sytuacjach nadzwyczajnego zagrożenia; działania związane z regionalnym monitoringiem stanu środowiska w województwie; reintrodukcję zagrożonych gatunków fauny (kuropatw i zajęcy), systematyczne wspomaganie działań edukacyjnych.

Od 2008r. realizowanych jest 7 projektów dofinansowanych z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. W ramach działania 1.1 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM realizowanych jest 6 projektów, a w ramach działania 2.1 Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych 1 projekt. Łączna wartość uzyskanych środków unijnych przekracza 105 mln złotych. Dodatkowo 3 projekty uzyskały pozytywną ocenę formalną i merytoryczną I stopnia i znalazły się na liście rezerwowej MŚ, a ich łączna wnioskowana kwota dofinansowania to 44,5 mln zł.

1.2.2. Rekomendacje wynikające z realizacji *Strategii na lata 2009-2012*

Analiza realizacji *Strategii na lata 2009-2012* wykazała, że przyjęte w niej priorytety zostały określone w sposób właściwy i we wszystkich dziedzinach uzyskano znaczne efekty. Należy jednak zwrócić uwagę na obszary wymagające dalszej systematycznej aktywności Funduszu dla uzyskania poprawy stanu środowiska w województwie, bądź takie których wsparcie jest wymogiem stawianym przez UE. Należą do nich:

a) finansowe:

- w obszarze ochrony wód i gospodarki wodnej – koncentracja środków na dostosowanie infrastruktury do wymogów prawa, przede wszystkim aglomeracji ujętych w KPOŚK, ale także na terenach nieaglomeracyjnych, z uwzględnieniem tendencji do zmniejszania zapotrzebowania na środki,
- w obszarze gospodarki odpadami – zapewnienie zwiększonych środków dla działań związanych z wprowadzeniem nowych zasad gospodarki odpadami komunalnymi w gminach; stałe wspieranie działań związanych z unieszkodliwianiem odpadów azbestowych,
- w zakresie ochrony atmosfery – wspieranie działań mających na celu poprawę jakości powietrza, a wynikających z opracowanych programów ochrony powietrza; finansowanie działań służących zmniejszeniu strat zużywanej energii poprzez kompleksową termomodernizację obiektów kubaturowych oraz wykorzystanie rozproszonych źródeł energii odnawialnej,
- utrzymanie realnej wielkości środków finansowych na zaspokojenie przyszłych potrzeb beneficjentów,

b) instytucjonalne:

- dostosowanie form, poziomu i kierunków dofinansowania do potrzeb i możliwości finansowych beneficjentów,
- udoskonalanie relacji z beneficjentami, w tym poprzez stałą optymalizację stosowanych zasad i procedur przyznawania pomocy.

2. Synteza diagnozy strategicznej w województwie podkarpackim

2.1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

Poziom rozwoju gospodarczego województwa podkarpackiego mimo, że nie należy do najwyższych w Polsce, charakteryzuje się dużą dynamiką. Wartość PKB oraz wysokość dochodu przypadająca do dyspozycji na jednego mieszkańca sytuują województwo wśród słabszych regionów w Unii. W rankingach atrakcyjności inwestycyjnej regionów województwo podkarpackie wypada umiarkowanie, jednak lepiej niż pozostałe województwa Polski Wschodniej. Dla rozwoju innowacyjności duże znaczenie ma atrakcyjność obszarów dla lokalizacji działalności zaawansowanej technologicznie, szczególnie w sektorze lotniczym (Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza” - Aviation Valley). Istotną rolę w przyciąganiu kapitału mają również dwie specjalne strefy ekonomiczne: SSE Euro-Park Mielec i Tarnobrzaska SSE Euro-Park Wisłosan, których tereny zlokalizowane są w różnych miejscach województwa. Stwarzają one dogodne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej.

Poziom aktywności gospodarczej nie jest równomierny. Zdecydowanie większe nasycenie podmiotami gospodarczymi występuje w zachodnich i centralnych powiatach województwa, gdzie poziom urbanizacji i liczby mieszkańców jest zdecydowanie wyższy niż w górzystych powiatach. Na koniec 2010 r. zarejestrowanych było niespełna 153 tys. podmiotów gospodarczych, co stanowiło 3,8% podmiotów w kraju. Największą część przedsiębiorstw (blisko 95%), stanowią mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób. Nieco ponad 4% stanowią przedsiębiorstwa małe, niespełna 1% średnie, natomiast przedsiębiorstwa duże stanowią nieznaczny odsetek ok. 0,1%.

W strukturze przestrzennej województwa podkarpackiego, pod względem rozwoju gospodarczego wyróżniają się miasta: Rzeszów, Stalowa Wola, Mielec, Dębica, Krosno, Jarosław, Przemyśl i Tarnobrzeg.

W 2011 roku województwo zamieszkiwało 2.105 tys. osób¹. Jak obrazuje tabela nr 3, jest to wielkość praktycznie stała. (Saldo dodatniego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji sprawia, że dynamika wzrostu ludności wynosi ok. 0,1% rocznie).

---

¹ dane statystyczne i demograficzne GUS dla województw za odpowiednie lata

Tabela nr3 Ludność w województwie podkarpackim (tys. osób)

Lp	Wyszczególnienie	Jm	2005	2008	2009	2010	2011
1.	Ludność ogółem	tys. osób	2 098,3	2 099,5	2 101,7	2 103,5	2 105,0
	Zmiana liczby ludności (okres poprzedni=100)	%	x	100,1	100,1	100,1	100,1
	w tym:						
	- zamieszkała w miastach	tys. osób	847,7	859,5	863,1	870,0	873,6
	- zamieszkała na wsi	tys. osób	1 250,6	1 240,0	1 238,6	1 233,5	1 231,4
	- % ludności miejskiej	%	40,4	40,9	41,1	41,4	41,5
	- kobiety na 100 mężczyzn	osoby	105,0	105,0	105,0	105,0	105,0
2.	Przyrost naturalny	tys. osób	2,2	4,0	3,7	3,7	2,9
3.	Migracje ludności na pobyt stały	tys. osób	-1,8	-2,3	-1,4	-2,0	-2,2

Powoli, ale systematycznie zmniejsza się liczba mieszkańców wsi, a zwiększa ludność w miastach, przy czym odpływ ludności wiejskiej ma przeważnie charakter migracyjny.

Prognoza ludności do roku 2020 zakłada spadek liczby mieszkańców o około 20 tys. osób. Przewiduje ona również, stałą tendencję spadku gęstości zaludnienia ze 118 osób/km² obecnie do 117 osób/km² w 2020 roku. Długoterminowe prognozy demograficzne przewidują systematyczny spadek ludności do poziomu poniżej 2.000 tys. osób.

Tabela nr 4 Struktura zatrudnienia i bezrobocia w województwie podkarpackim (tys. osób)

Lp	Zatrudnienie	Jm	2005	2008	2009	2010	2011
1.	Zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw	tys. osób	203,9	231,8	219,4	225,2	232,6
2.	Bezrobotni	tys. osób	164,0	115,6	141,9	142,3	146,2
3.	Zmiany ilości bezrobotnych (okres poprzedni=100)	%	x	70,5	122,8	100,3	102,7
4.	Stopa bezrobocia rejestrowanego	%	18,5	13,0	15,9	15,4	15,7
6.	Stopa bezrobocia rejestrowanego w kraju	%	17,6	9,5	11,9	12,4	12,5

W 2010 r. liczba pracujących w wieku 15 lat i więcej wyniosła 857 tys., z czego w sektorze przedsiębiorstw było zatrudnionych 225,2 tys. osób. Pracujący w usługach stanowili 49,5% ogółu pracujących (wobec średniej w kraju 57,0%), w przemyśle 28,4% (w kraju 30,2%), a w rolnictwie 22,2% (w kraju 12,9%). Duży udział zatrudnionych w rolnictwie wynika m.in. z rozdrobnienia gospodarstw – przeciętna powierzchnia użytków rolnych w województwie wynosi 2,6 ha wobec 6,9 ha w Polsce. Przeciętne wynagrodzenia są niższe i - jak wynika z danych za poprzednie lata – stanowią około 80% przeciętnych wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw w Polsce.

Tabela nr 5 Przeciętne wynagrodzenie w województwie podkarpackim (w zł.)

Lp.	Wynagrodzenia	Jm	2005	2008	2009	2010	2011
1.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw	zł	1 983	2 538	2 635	2 777	2 914
2.	Stosunek do przeciętnego wynagrodzenia krajowego	%	79,1%	79,8%	79,3%	80,9%	80,9%

Rozporządzalny dochód do dyspozycji w gospodarstwach domowych na 1 osobę wynosi około 900 złotych i jest niższy od dochodu w skali kraju o 24%, natomiast przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w tych gospodarstwach są niższe o 17% i wynoszą około 820 złotych. Mimo niższych dochodów relatywnie wyższe są wydatki na utrzymanie gospodarstw domowych.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej wskazuje na to, że zachodzące zmiany nie będą mieć zasadniczego wpływu na stan środowiska, a przede wszystkim główne obszary wsparcia inicjatyw służących środowisku. Wskazuje na to przede wszystkim mała dynamika zmian demograficznych, migracji ludności, a także brak w założeniach na najbliższe lata rozwoju przemysłu o znaczącym negatywnym wpływie na środowisko.

2.2. Diagnoza uwarunkowań środowiskowych

2.2.1. Stan środowiska naturalnego

Województwo podkarpackie w porównaniu do innych regionów charakteryzuje się cennymi walorami przyrodniczymi oraz dobrym stanem ich zachowania na tle ogólnej kondycji zasobów przyrodniczych w Polsce, jak i dużej części Europy. Ponad 44% powierzchni objęte jest różnymi formami ochrony prawnej. Są to dwa parki narodowe Bieszczadzki i Magurski, 94 rezerwy przyrody, 10 parków krajobrazowych, 13 obszarów chronionego krajobrazu, 62 obszary Natura 2000, 1.262 pomniki przyrody, 359 użytków ekologicznych, 27 stanowisk dokumentacyjnych i 9 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Bieszczadzki Park Narodowy wraz otuliną obejmującą Park Krajobrazowy Doliny Sanu i Ciśniańsko – Wetliński Park Krajobrazowy wchodzi w skład Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie” (UNESCO).

Występuje dość liczna grupa chronionych i rzadkich roślin i zwierząt, z których część ma jedyne naturalne miejsce występowania w Polsce. Ze 114 obecnie występujących w Polsce gatunków kręgowców wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt, co najmniej 57 rozmnaża się w regionie, w tym 13 gatunków ssaków, 29 ptaków, 2 gadów, 3 płazów i 10 ryb.

Na skuteczność ochrony przyrody wpływa brak obligatoryjnych planów ochrony lub planów zadań ochronnych. Dodatkowo dla większości powierzchni województwa (93%) brak jest miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego co utrudnia wypracowanie kompromisu między potrzebami

rozwoju gospodarczego a ochroną przyrody. Powoduje to, że atuty bogatej bioróżnorodności są w niewystarczającym stopniu wykorzystywane w budowaniu przewag konkurencyjnych województwa.

Zasoby wód powierzchniowych w regionie są stosunkowo duże i charakteryzują się bardzo dużą zmiennością przepływów w czasie. Wynika to ze zróżnicowania warunków hydrologicznych oraz górskiego charakteru większości cieków. Rzeki pokrywają ok. 85% zapotrzebowania w wodę i są podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę dla następujących miast: Rzeszów, Krosno (rzeka Wisłok), Sanok, Przemyśl, Jarosław (rzeka San), Jasło, Dębica, Mielec (rzeka Wisłoka). Istotne znaczenie mają zbiorniki zaporowe: Solina i Myczkowce na rzece San, Besko na rzece Wisłok. Stanowią one główne źródło zaopatrzenia w wodę na południu regionu, a także są ważnym elementem ochrony przed skutkami powodzi i suszy.

Wyniki oceny jakości wód powierzchniowych wskazują, że 46% badanych wód osiągnęło bardzo dobry lub dobry stan ekologiczny natomiast dla 54% stan określony został poniżej dobrego. Oceny wód powierzchniowych w zakresie spełniania wymagań ustalonych dla wód przeznaczonych do pozyskiwania wody pitnej (2009-2011) najczęściej obniżały wskaźniki mikrobiologiczne. Natomiast poziom zanieczyszczeń fizykochemicznych i chemicznych jest stabilny lub nieznacznie się zmniejszył².

Dostęp do zasobów wód podziemnych jest ograniczony, co wynika z ich nierównomiernego rozmieszczenia oraz specyficznych warunków hydrogeologicznych. Większość zasobów znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych – GZWP nr 425. Wody podziemne pokrywają 16% zapotrzebowania na wodę i wykorzystywane są przede wszystkim w celu zaopatrzenia ludności w wodę pitną i na potrzeby przemysłu spożywczego. Badania jakości wód podziemnych wykazały w przypadku 64% dobry stan chemiczny, natomiast 36% słaby, stan ilościowy został oceniony jako dobry³. W 2011 r. w 92% skontrolowanych wodociągów stwierdzono, że woda spełnia normy w zakresie parametrów fizykochemicznych i składu mikrobiologicznego⁴. Duże zagrożenie dla GZWP nr 425 stanowią zinwentaryzowane na terenie województwa dwa obiekty mające charakter tzw. bomb ekologicznych. Jednym z nich są stawy osadowe odpadów przemysłowych z Huty Stalowa Wola, drugim zanieczyszczone zasoby wodne udokumentowane dla Zakładu Produkcji Wody Sp. z o.o. w Nowej Dębie.

W ostatnich latach zapotrzebowanie sektora przemysłowego na stan ilościowy wód powierzchniowych i podziemnych maleje a sektora komunalnego utrzymuje się na zbliżonym rocznym poborze wody na

---

² dane WIOŚ w Rzeszowie, 2012 r.

³ materiały zebrane przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w ramach aktualizacji Strategii rozwoju, 2012 r.

⁴ Stan sanitarno-higieniczny województwa podkarpackiego w 2011r., WSSE w Rzeszowie

poziomie ok. 71 hm³. Pobór wody z ujęć wód powierzchniowych wynosi blisko 43 hm³ i stanowi 60% udziału w zaopatrzeniu sieci wodociągowych.

Długość sieci wodociągowej na koniec 2010 roku wyniosła 13.181,2 km i była o 259,3 km dłuższa niż w 2009r. oraz o blisko 2.000,0 km dłuższa niż w 2000r. Z sieci wodociągowej korzystało 75,5% ludności województwa, przy czym w miastach – 91,9%, na wsi – 64,0 %. Istotnym problemem wymagającym zmiany jest jakość wód do picia. W szczególności odnosi się to do jakości wody pobieranej do zaopatrzenia z wód powierzchniowych³.

Emisje ścieków do wód pochodzą ze źródeł punktowych – komunalnych i przemysłowych systemów kanalizacji oraz źródeł powierzchniowych – przede wszystkim z obszarów rolnych. W 2011r. funkcjonowały 232 oczyszczalnie ścieków, a oczyszczeniem (2010r.) obejmowano 98,7% ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia, co przekraczało średnią ogólnopolską³. Największa presja sektora komunalnego na wody powierzchniowe występuje w zlewniach Wisłoka, Wisłoki, i Sanu a największy udział w emisji ścieków komunalnych mają aglomeracje: Rzeszów, Leżajsk, Jarosław, Krosno, Mielec, Dębica, Stalowa Wola, Jasło, Sanok, Łańcut i Tarnobrzeg. W ostatnich latach wzrosła ilość oczyszczonych ścieków; w 2007r. wyniosła 72,6 hm³, w 2008r. - 74,4 hm³, a w 2010r. oczyszczono 97,5 hm³ (tj. 98,7% wymagających oczyszczenia), w tym 69,2 hm³ ścieków w największych aglomeracjach. Wzrasta także liczba ludności korzystającej ze zbiorczych systemów kanalizacyjnych – na koniec 2011r. 74% mieszkańców aglomeracji korzystało z systemu kanalizacyjnego³. Wpływ na poprawę stanu gospodarki ściekowej miała konsekwentna realizacja KPOŚK, dzięki której znacząco wzrosła długość sieci kanalizacyjnej, na koniec 2011r. wyniosła 14.333,0 km i w porównaniu do 2008r. była o 31% wyższa. W miastach 93% ścieków oczyszczane jest przez oczyszczalnie komunalne i przemysłowe. Na obszarach wiejskich sytuacja ta przedstawiała się gorzej – tylko 39% mieszkańców jest obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków. Problemem, który wymaga rozwiązania jest niedostatek oczyszczalni ścieków na terenach o nielicznej lub rozproszonej zabudowie. Szczególnie dotyczy to terenów górskich i związanych z tym wysokich kosztów budowy ciągów kanalizacyjnych.

Gospodarka odpadami koncentruje się na dwóch rodzajach odpadów, tj.: komunalnych oraz przemysłowych. W 2010 roku łącznie wytworzono 532,4 tys. Mg odpadów komunalnych, w tym 4,0 tys. Mg odpadów niebezpiecznych, przy czym zebrano 80,6% tej ilości. Zorganizowanym zbieraniem odpadów komunalnych objętych było tylko 80,8% mieszkańców. Na terenach wiejskich zebrano i odebrano zdecydowanie mniej odpadów niż w miastach. Przeważająca część odpadów była poddawana procesom unieszkodliwiania (67,8%), głównie przez składowanie (99,9%). Pozostała część poddawana była procesowi odzysku. Gospodarka odpadami należy do najbardziej problematycznych obszarów ochrony środowiska. Większość zebranych odpadów trafia bez przetwarzania na składowiska – powodując utratę surowców, energii oraz przestrzeni. Istniejące moce

przerobowe np. sortowni wynoszą 264,2 tys. Mg/rok i są zbyt niskie⁵. Istnieje także realne zagrożenie, że do roku 2013 nie uda się wybudować odpowiedniej ilości instalacji, które zapewniłyby zagospodarowanie w odpowiedniej ilości frakcję ulegającą biodegradacji.

Stopień zanieczyszczenia powietrza w stosunku do innych rejonów Polski jest niski. Pomimo, że następuje zmniejszenie emisji zanieczyszczeń region boryka się z problemem jakości powietrza. Od kilku lat utrzymuje się duże zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym PM10 i PM2,5. Notowane są przekroczenia wartości docelowej benzo(a)pirenu (w pyłe PM10). Najwyższe średnioroczne stężenia tych substancji stwierdzono w Rzeszowie, Przemyślu, Jaśle, Krośnie, Nisku i Mielcu⁶.

Przeprowadzone w latach 2009-2011 badania hałasu komunikacyjnego wykazują przekroczenia wartości dopuszczalnych w sąsiedztwie dróg, natomiast badania monitoringowe pól elektromagnetycznych pozwalają na stwierdzenie, że poziom ten jest bardzo niski i nie zagraża zdrowiu mieszkańców. Sytuacja w tym zakresie będzie ulegać zmianom wraz z oddawaniem autostrady A-4 i obwodnic kilku miast.

Z kolei badania obejmujące zawartość metali ciężkich w glebie wykazują, że ich obecność oscyluje w granicach wartości naturalnych, tym samym na terenie województwa występują korzystne warunki do produkcji ekologicznej żywności.

Województwo posiada dobre warunki naturalne do rozwoju infrastruktury odnawialnych energii, udział OZE w produkcji energii w województwie podkarpackim w latach 2007-2010 oscyluje od 5 do 11%. Jako bariery rozwoju wskazywane są liczne formy ochrony przyrody, brak lub niewystarczająca ilość, wyznaczonych w studiach i planach miejscowych, obszarów pod lokalizację obiektów OZE, a także słabo rozeznane możliwości produkcji i wykorzystania biogazu.

W dziedzinie ochrony środowiska zaszły w ostatnich latach znaczące zmiany. Uruchomiono procesy inwestycyjne mające na celu dostosowanie do określonych standardów, w szczególności w gospodarce komunalnej. Konsekwentna realizacja działań, których celem jest co najmniej odtworzenie lub przywrócenie zadawalającego stanu środowiska poprzez rozbudowę infrastruktury oczyszczania ścieków, racjonalizacja korzystania z wód przynosi policzalne pozytywne zmiany. Przewiduje się także, że sporządzenie dokumentów planistycznych – programów ochrony powietrza i ich późniejsza realizacja wpłynie na poprawę jakości powietrza.

Inwestycje środowiskowe to nie tylko wymierny efekt ekologiczny ale też przyspieszanie rozwoju gospodarczego.

---

⁵ Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podkarpackiego, projekt 02.2012 r.

⁶ dane WIOŚ w Rzeszowie, 2012 r.

2.2.2. Nadzwyczajne zagrożenia

Położenie geograficzne województwa podkarpackiego determinuje rodzaj potencjalnych nadzwyczajnych zagrożeń środowiska zarówno pochodzenia naturalnego, jak i antropogenicznego.

Najpoważniejsze wynikają z wezbrania wód w rzekach płynących przez województwo – Wiśle i jej prawobrzeżnych dopływach: Sanie (wraz z Wisłokiem) i Wisłoce. O ile sytuacja w zlewni rzeki San jest ustabilizowana poprzez regulacyjne funkcje zbiornika solińskiego, to Wisłoka i Wisłok nadal stanowią potencjalne źródło zagrożenia powodziowego. Największe zagrożenie stwarza jednak Wisła ze względu na wielkość dorzecza i brak skutecznych zabezpieczeń hydrotechnicznych. Na ponad 630 km obwałowań przeciwpowodziowych tylko 359 km wykazuje bezpieczny stan eksploatacyjny. Niemal corocznie notuje się sytuacje nadzwyczajne – od lokalnych podtopień po klęski powodzi, jak np. w 2010 r. Brak sprawnego systemu planowania przestrzennego powoduje ekspansję inwestycyjną w dolinach rzecznych, w tym również na terenach od lat uważanych za zalewowe. Przybywa powierzchni utwardzonych (place, drogi, ciągi pieszce) zmniejszając naturalną retencję. W obszarze tym jest niezbędne podjęcie działań mających wpływ na przyczyny występowania powodzi poprzez budowę, odtwarzanie i modernizowanie zabudowy hydrotechnicznej oraz zwiększanie naturalnej retencji.

Kolejne potencjalne zagrożenie stanowią osuwiska, których powstawanie wynika z położenia części województwa na obszarze fliszu karpackiego. Nasiliły się one w ostatnich latach – obfitujących w opady. Dotyczy to głównie terenów położonych w powiatach: dębickim, jasielskim, ropczycko-sędziszowskim, strzyżowskim, brzozowskim, części rzeszowskiego, przeworskiego i przemyskiego. Zapobieganie ich skutkom powinno polegać przede wszystkim na racjonalnej działalności inwestycyjnej⁷.

Zagrożenia środowiska, których źródłem jest działalność człowieka występują przede wszystkim wzdłuż dróg tranzytowych. W najbliższych latach nastąpi ich nasilenie w związku z planowanym oddaniem autostrady A-4 i budową drogi ekspresowej S-19. Przewożone ładunki w przypadku kolizji mogą stwarzać zagrożenia, a ich zasięg i charakter zależy od masy i rodzaju przewożonych ładunków niebezpiecznych. Istotne jest więc wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt i środki zapewniające właściwe reagowanie w takich sytuacjach.

Kolejnym antropogenicznym obszarem nadzwyczajnych zagrożeń środowiska są instalacje i wyrobiska, pozostałe po wydobywaniu siarki, zarówno lokalne, jak i znajdujące się w pobliżu granicy z Polską – na Ukrainie. Niezbędne są stałe działania monitorujące stan wód i powietrza w pasie przygranicznym⁸.

⁷ materiały z konferencji: „Powódź 2010 – działania na rzecz bezpieczeństwa społeczno-ekologicznego w województwie podkarpackim” – Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, 2010

⁸ materiały seminaryjne „Sytuacja ekologiczna na terenach przygranicznych i źródła potencjalnych zagrożeń środowiska”, WIOŚ, 2007

Według danych Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Rzeszowie, aktualnie na terenie województwa znajduje się 12 zakładów o dużym oraz 12 o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Ryzyko to polega na zlokalizowaniu na terenie tych zakładów np. substancji palnych, toksycznych, wybuchowych, bądź niebezpiecznych dla środowiska i ludzi z innych względów. Zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii to m.in. GRUPA LOTOS S.A., PGNiG S.A. w Warszawie Oddział w Sanoku, Zakłady Chemiczne „Organika Sarzyna” S.A., natomiast zwiększonym ryzykiem wystąpienia awarii charakteryzują się np. Fabryka Wódek „Polmos Łańcut” S.A., Zakłady Chemiczne „Silikony Polskie” Sp. z o.o., Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Rzeszów” S.A. oraz „Hortino” Zakład Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego Leżajsk Sp. z o.o.

2.2.3. Stan wdrożenia prawa wspólnotowego w województwie

Stan wdrożenia najważniejszych unijnych aktów prawnych w województwie podkarpackim wynika ze stopnia transpozycji i implementacji samego prawa wspólnotowego oraz możliwości i środków do jego realizacji i przedstawia się następująco.

W priorytecie „Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi” najważniejszym aktem unijnym regulującym problem oczyszczania ścieków komunalnych jest Dyrektywa 91/271/EWG. Opóźnienia w jej realizacji wynikają z trudności w zapewnieniu pełnego finansowania inwestycji zapisanych w KPOŚK. Pomimo wysokiego poziomu skanalizowania i ciągłej realizacji nowych zadań, osiągnięcie założonego w tej dyrektywie terminu końcowego realizacji celów może być zagrożone.

Unijna Dyrektywa 2007/60/WE w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim jest realizowana zgodnie z terminarzem. Działania instytucjonalne muszą jednak być zharmonizowane z działaniami inwestycyjnymi (tworzeniem infrastruktury przeciwpowodziowej). W najbliższych latach niezbędna jest intensyfikacja działań inwestycyjnych w obszarze infrastruktury przeciwpowodziowej i usprawnienie procedur administracyjnych. Służyć temu winno rozpoczęcie prac nad realizacją „Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły”. Program obejmuje m.in. prace przygotowawcze dotyczące oceny zagrożeń i ryzyka powodziowego oraz konkretne działania inwestycyjne polegające na zwiększeniu przepustowości koryta rzek, budowy kanałów, modernizacji i rozbudowy obwałowań. Zostanie nim objęte 98,2% Podkarpacia.

Dyrektywa 1999/31/WE w sprawie składowania odpadów i Dyrektywa 2008/98/WE w sprawie odpadów stanowią główne unijne akty prawne w priorytecie „Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi”. Według danych z realizacji Planu Gospodarki Odpadami w województwie podkarpackim na rok 2010 r., ograniczenie masy odpadów biodegradowalnych w stosunku do roku 1995 wyniosło 68,6%, a więc zrealizowano założony w dyrektywie cel. Na rok 2013 stopień redukcji winien wynieść 50%. Wymaga to działań ukierunkowanych na ich wydzielenie

ze strumienia odpadów komunalnych oraz budowę instalacji do biologicznego przetwarzania. Wspomaganie tych działań winno być jednym z elementów strategii Funduszu na najbliższe lata.

W priorytecie „Ochrona atmosfery” realizuje się zadania służące wypełnieniu Dyrektywy 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy, szczególnie w zakresie redukcji emisji pyłów PM10, PM2,5 i likwidacji niskiej emisji. Uchwałami Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 25 stycznia 2010 r. i rozporządzeniem wojewody podkarpackiego z dnia 22 sierpnia 2006 r. zostały przyjęte programy ochrony powietrza dla stref - jasielskiej, miasto Rzeszów, miasto Przemyśl, gdzie stwierdzono przekroczenia emisji pyłu PM10. Od 2011 r. prowadzony jest monitoring stężenia pyłu zawieszonego PM2,5. Po zmianie granic stref, ocenie podlega strefa podkarpacka i strefa miasto Rzeszów, tj. obszar województwa podkarpackiego, z wyłączeniem granic administracyjnych obejmujących teren miasta Rzeszowa. W związku ze stwierdzonymi przekroczeniami w obu strefach, aktualnie opracowywane są programy ochrony powietrza dla tych stref.

2.2.4. Analiza SWOT stanu środowiska i systemu jego finansowania

Tabela nr 6 Analiza SWOT stanu środowiska w województwie podkarpackim

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Obecność licznych, stosunkowo mało przekształconych obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz ich dobry stan zachowania, - Niski poziom zaludnienia i uprzemysłowienia obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, - Niewielki potencjał konwencjonalnej energetyki opartej na węglu, - Znaczne obszary korzystnych warunków pod względem jakości powietrza, - Potencjalne warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego i wykorzystania biomasy. 	<ul style="list-style-type: none"> - Znaczący udział obszarów narażonych na erozję gleb, a także występujące zagrożenia powodziowe i osuwiskowe, - Problem zagospodarowania i utylizacji ścieków związany z ukształtowaniem terenu lub znacznym rozproszeniem zabudowy, gdzie podłączenie do zbiorczej sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieuzasadnione, - Brak aktualnych planów ochrony lub planów zadań ochronnych dla obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, - Nieefektywny system gospodarowania odpadami, oparty głównie na składowaniu.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Instrumenty prawno-ekonomiczne mobilizujące do realizacji inwestycji prośrodowiskowych wynikające ze strategii krajowych oraz przyjętych zobowiązań międzynarodowych, - Wykorzystanie walorów środowiskowych do rozwoju nowoczesnych gałęzi przemysłu, rolnictwa i usług zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju - Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu, jako potencjału dla rozwoju turystyki – poprzez przygotowanie odpowiednich produktów turystycznych - Dywersyfikacja potencjału energetycznego województwa, poprzez zwiększenie udziału energetyki odnawialnej, zwłaszcza dzięki rozwojowi energetyki wodnej, produkcji biogazu, wykorzystaniu energii geotermalnej, solarnej i wiatrowej, - Opracowanie planów zarządzania ryzykiem powodziowym, - Realizacja Projektu SOPO (System Osłony Przeciwosuwiskowej) w województwie, - Realizacja zadań ujętych w Programach ochrony powietrza, - Realizacja Programu ochrony przed powodzią dorzecza górnej Wisły, - Wzrost krajowego i zagranicznego popytu na „zdrową żywność”, bezpieczne dla środowiska formy sportu i rekreacji, turystyki i kontaktu z przyrodą. - Wzrost świadomości ekologicznej w społeczeństwie. 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak bądź niewykorzystanie instrumentów infrastrukturalnych i planistycznych (związanych z planowaniem przestrzennym) w celu minimalizacji zagrożeń powodziowych i osuwiskowych, a także rozbudowy infrastruktury OZE, - Transgraniczne zanieczyszczenia powietrza i wód, - Przedłużające się procesy opracowania planów ochrony rezerwatów i parków krajobrazowych.

Tabela nr 7 Analiza SWOT systemu finansowania ochrony środowiska w województwie podkarpackim

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Działalność WFOŚiGW w Rzeszowie jako instytucji finansującej proekologiczne przedsięwzięcia, wspierającej wdrażanie regionalnych polityk środowiskowych, - Różnorodność stosowanych zasad i form dofinansowania; możliwość ich dopasowania do specyfiki celów i potrzeb beneficjentów, - Funkcjonowanie finansowych programów wsparcia unijnego (POLiŚ, RPO WP, PROW) obsługiwanych przez wykwalifikowaną kadre, - Operatywny system bankowy, umożliwiający uzyskanie środków uzupełniających i pomostowych w stosunku do środków unijnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - Niskie dochody gospodarstw domowych utrudniające wprowadzanie technologii i technik przyjaznych środowisku, - Odływ ludności w wieku produkcyjnym.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Zachowanie zdecentralizowanego systemu pobierania i dystrybucji opłat i kar za korzystanie ze środowiska, poszerzonego o wpływy pochodzące z certyfikacji energii, - Zmiana sposobu podziału środków z opłat i kar poprzez zwiększenie przychodów wojewódzkich funduszy, - Znaczący strumień środków UE z <i>Nowej Perspektywy</i> na zadania ochrony środowiska i wynikająca z nich szansa uczestnictwa Funduszu we wdrażaniu polityk i strategii krajowych i regionalnych, - Zwiększony strumień środków na innowacyjne instrumenty finansowe UE w ramach <i>Nowej Perspektywy</i>, - Nowe obszary zrównoważonego rozwoju: innowacje i nowe technologie, - Budowanie spójnego systemu z NFOŚiGW w ramach <i>Wspólnej Strategii</i>, - Wykorzystanie środków udostępnionych przez NFOŚiGW, - Wzrost zainteresowania realizacją projektów środowiskowych przedsiębiorców. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zmniejszające się w wyniku kryzysu gospodarczego wpływy z tytułu opłat i kar za gospodarcze korzystanie ze środowiska, - Brak pełnej aktualizacji i duże zróżnicowanie zakresu potrzeb środowiskowych, zarówno w skali kraju, jak i w poszczególnych regionach, - Wpływ kryzysu na ograniczenie dochodów publicznych i zmniejszenie zdolności inwestycyjnej samorządów terytorialnych, jednostek budżetowych, a także przedsiębiorców, - Wysokie zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego, zmniejszającego skłonność do inwestycji, zarówno ze środków krajowych, jak i z dofinansowania ze środków EU, - Wpływ dekonunktury na obniżenie skłonności beneficjentów - przedsiębiorców do podejmowania ryzyka inwestycyjnego, zmniejszenie zdolności zaciągania zobowiązań finansowych przez samorządy terytorialne w związku z ich zadłużeniem, - Zmiany przepisów utrudniające podejmowanie decyzji finansowych beneficjentom i instytucjom finansującym, - Dekonunktura gospodarcza i jej wpływ na skłonność do inwestowania,

2.3. Ocena potrzeb finansowania działań ochrony środowiska w latach 2013-2016

Podkarpackie charakteryzuje się dynamicznym, ale relatywnie niskim poziomem rozwoju gospodarczego i znajduje się w grupie mniej uprzemysłowionych regionów w Polsce. Stwarza to, w kontekście uznania środowiska jako elementu bilansu ekonomicznego, podstawy inicjatyw zwanych „zieloną gospodarką”, „zielonym wzrostem” bądź „zazielenieniem gospodarki”. Wspólnym mianownikiem tych pojęć jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego poprzez zwiększanie efektywności środowiskowej i ograniczanie presji, którymi są zużycie zasobów, w tym energii, oraz emisje substancji i energii do środowiska. Wiodące powinny być zmiany w kierunku gospodarki niskoemisyjnej oraz dążenia do wyeliminowania zależności wzrostu gospodarczego od degradacji środowiska. Przełoży się to na bardziej efektywne korzystanie z zasobów i zmniejszenie emisji substancji zanieczyszczających atmosferę i gazów cieplarnianych. Działania te wynikają ze szczególnego wyzwania stojącego przed regionem, jakie stanowi osiągnięcie standardów norm jakości powietrza ustanowionych *dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy oraz limitów emisji*

zanieczyszczeń do powietrza dla dużych źródeł energetycznego spalania w zakresie poziomów docelowych pyłu (PM10, PM2,5). W przypadku przekroczenia norm pyłu istotnym czynnikiem jest tzw. niska emisja z indywidualnego ogrzewania budynków, która pozostaje poza regulacjami prawnymi oraz transport. Konieczna jest realizacja przedsięwzięć zmierzających do poprawy jakości powietrza. Pod względem ekologicznym najbardziej korzystnym rozwiązaniem jest kompleksowa likwidacja nieefektywnych urządzeń grzewczych, w których często stwierdzane są praktyki spalania odpadów komunalnych. Ograniczanie emisji substancji szkodliwych do atmosfery może być osiągnięte poprzez dążenie do rozwoju ciepłownictwa w oparciu o wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (m.in. energia pochodząca z odpadów i niskoemisyjnych paliw, spalanie biogazu, biomasy, pompy ciepłe, promieniowanie słoneczne, itp.), szczególnie pracujących w kogeneracji.

Pomimo, że w ostatnich latach obserwowana jest stabilizacja poboru wód, działania w zakresie dalszej racjonalizacji gospodarowania wodą należy traktować jako priorytetowe. Konieczne są, mimo prowadzonych prac minimalizujących zagrożenie, dalsze badania i wysokie nakłady finansowe na likwidację bomb ekologicznych. Stawką w obu wymienionych wcześniej przypadkach, jest czystość wód największego w województwie zbiornika wód podziemnych, zaopatrującego ludność środkowej i północnej części regionu w wodę do picia.

Przewidywany wpływ klimatu może ujawnić się głównie poprzez wzrost częstotliwości występowania ekstremalnych sytuacji hydrologicznych (suszy i powodzi). Wymagane jest ograniczenie negatywnych konsekwencji tych zjawisk dla zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej zgodnie z wymogiem *Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim*. W pierwszej kolejności realizowane powinny być projekty mające na celu zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej wynikające z rządowego *Programu ochrony przed powodzią dorzecza górnej Wisły*.

Ważne jest także osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych służących do picia oraz na potrzeby gospodarcze. Zgodnie z *Ramową Dyrektywą Wodną* ten cel powinien być zrealizowany do 2015r. we wszystkich krajach UE. W zakresie tym konieczna jest poprawa zasięgu działania oczyszczalni ścieków łącznie z poprawą jakości usuwania związków azotu i fosforu oraz zanieczyszczeń bakteriologicznych. Rozwiązania wymaga problem zagospodarowania i utylizacji ścieków związany z ukształtowaniem terenu lub znacznym rozproszaniem zabudowy, gdzie podłączenie do zbiorczej sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieuzasadnione. W szczególności priorytetowo powinny zostać potraktowane tereny nie objęte KPOŚK a będące terenami źródłiskowymi, cennymi przyrodniczo oraz turystycznymi. Z kolei wzorce produkcji w przemyśle powinny być ukierunkowane na zmniejszenie wodochłonności (zamknięte obiegi wody).

W perspektywie dalszej poprawy warunków życia, można oczekiwać wzrostu konsumpcji indywidualnej, a co za tym idzie negatywnych oddziaływań na środowisko. Wyzwaniem pozostanie wzmocnienie działań w sektorze komunalnym, przede wszystkim w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Koniecznym będzie pełne wdrożenie *Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98 WE z dnia 19 listopada 2008r. w sprawie odpadów* dzięki przechodzeniu z zagospodarowania odpadów przez składowanie na sposoby bardziej przyjazne środowisku tj. ponowne użycie, recykling oraz odzysk energii. Zapewni to odpowiednia infrastruktura w ramach regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów, w tym w szczególności odpadów biodegradowalnych oraz osadów ściekowych (m.in. instalacji do termicznego przekształcania). Dla nowoczesnej gospodarki odpadami duże znaczenie będzie miało zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów poprzez wdrażanie nowoczesnych technologii.

Ze względu na położenie geograficzne, województwo charakteryzuje się wyjątkowym bogactwem przyrodniczym i krajobrazowym, co nakłada szczególną odpowiedzialność za stan ochrony dziedzictwa przyrodniczego. W najbliższych latach powinny być prowadzone działania mające na celu wzrost jakości i efektywności systemu ocen oddziaływania na środowisko oraz innych narzędzi planowania. Dlatego wymagane stają się działania zmierzające do pełnego zinwentaryzowania zasobów gatunków i siedlisk.

Osiągnięcie wyznaczonych przez UE standardów w ochronie środowiska nie będzie możliwe bez zaangażowania i poparcia społeczeństwa (np. oszczędzanie wody, energii, segregowanie odpadów). Kształtowanie ich postaw będzie zadaniem szczególnym, wspomagającym wdrażanie standardów ochrony środowiska. Zmiana wzorców postaw i zachowań na bardziej sprzyjające poszanowaniu środowiska powinna stać się atrakcyjna wizerunkowo.

3. Plan strategiczny

3.1. Misja

Misja Funduszu brzmi:

SKUTECZNIE WSPIERAMY DZIAŁANIA NA RZECZ ŚRODOWISKA

W działalności Funduszu generalną zadeklarowaną wartością jest **środowisko**, a generalnym rodzajem aktywności Funduszu jest **wspieranie działań** na rzecz środowiska. Oznacza to tyle, że misją Funduszu nie jest bezpośrednie działanie na rzecz środowiska (np. inwestowanie, organizowanie, oczyszczanie), ale właśnie **wspieranie** działań innych podmiotów na rzecz tych celów.

Zgodnie z zapisami *Wspólnej Strategii* Fundusz przyjmuje, że realizacja misji odbywać się będzie w priorytetach, wyznaczających merytoryczne ramy działania, wspólne dla wszystkich Funduszy:

1. **Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi,**
2. **Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi,**
3. **Ochrona atmosfery,**
4. **Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów,**

Przyjęcie priorytetów *Wspólnej Strategii*, nie ogranicza aktywności Funduszu w pozostałych, sprawnie zorganizowanych obszarach działania. WFOŚiGW w Rzeszowie zakłada kontynuację dotychczas realizowanych kluczowych obszarów, zgodnie z przyjętymi kierunkami rozwoju strategicznego. Są to obszary finansowania ochrony środowiska wskazane w art. 400a. ust. 1 pkt 1 – 9 i 11 - 42 ustawy POŚ oraz w innych ustawach. Zostają one określone jako **Inne działania ochrony środowiska**.

3.2. Cel strategiczny

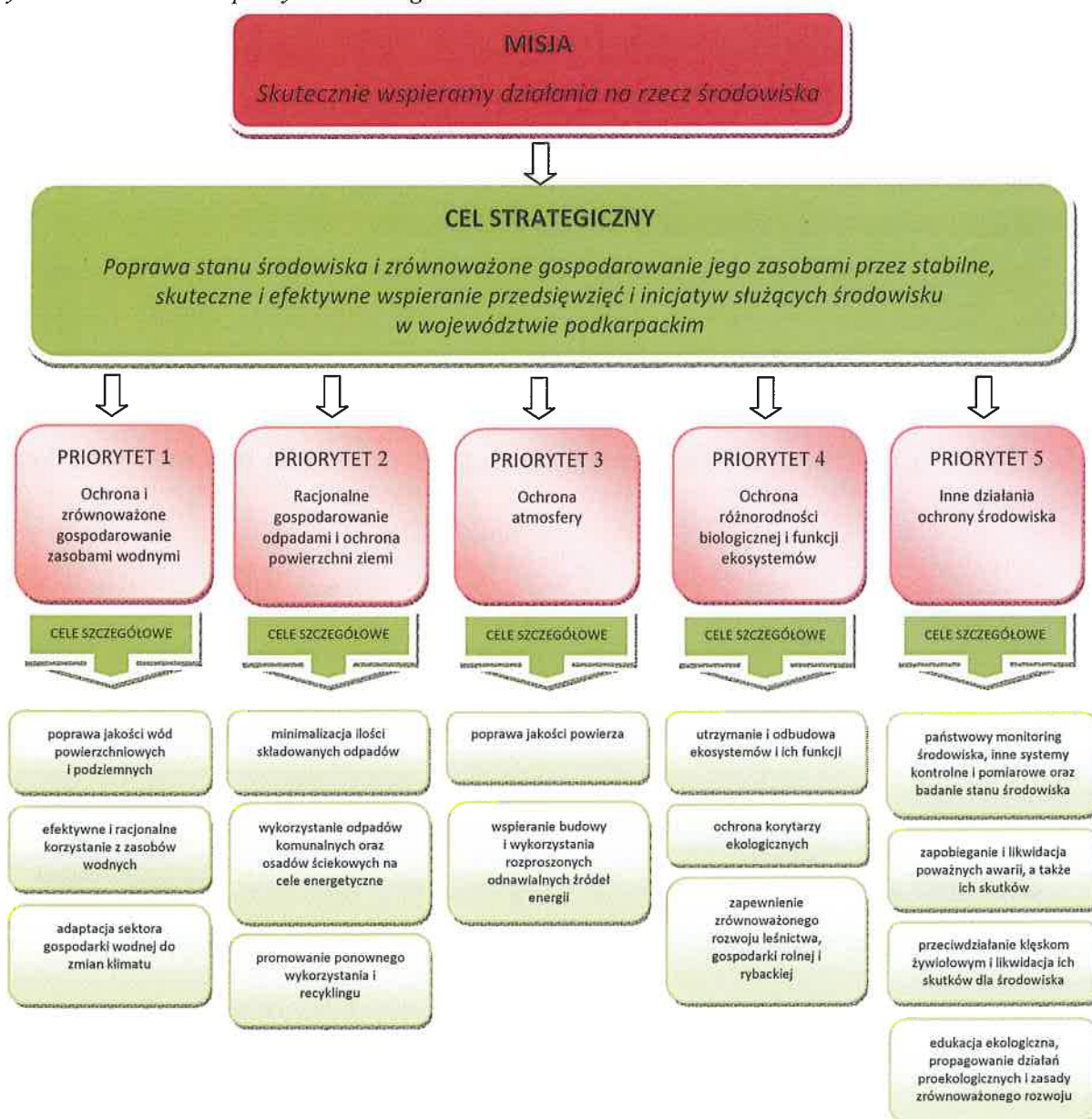
Celem strategicznym Funduszu jest

Poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku w województwie podkarpackim

Cele horyzontalne Funduszu, które będą realizowane w każdym z priorytetów to:

- wsparcie realizacji zobowiązań środowiskowych, w szczególności wynikających z Traktatu Akcesyjnego,
- dążenie do wykorzystania środków pochodzących z Unii Europejskiej, a także innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi, przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną,
- stymulowanie "zielonego" (sprzyjającego środowisku) wzrostu gospodarczego w Polsce m.in. poprzez wspieranie efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, ekoinnowacyjności, niskoemisyjności gospodarki oraz tworzenia warunków do powstawania „zielonych” miejsc pracy,
- promowanie zachowań ekologicznych, przedsięwzięć służących zachowaniu bogactwa różnorodności biologicznej oraz adaptacji do zmian klimatycznych.

Ryc. 1 Struktura celów i priorytetów Strategii działania WFOŚiGW w Rzeszowie

3.3. Priorytety *Strategii działania* - kierunki wsparcia

Misja Funduszu oraz realizacja celu strategicznego *Strategii działania* będzie osiągnięta poprzez realizację wyznaczonych priorytetów, w ramach których zostały określone cele szczegółowe. Priorytety środowiskowe, wyznaczone w zakresie merytorycznego obszaru działania Funduszy, odwołują się do właściwych dla nich dokumentów strategicznych i mogą podlegać modyfikacjom w wyniku wprowadzania i aktualizacji odpowiednich strategii, polityk i programów środowiskowych na poziomie krajowym.

Uwzględniając potrzeby środowiska w regionie, a także wskazania *Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko* oraz *Wspólnej Strategii*, merytoryczna działalność Funduszu koncentrować będzie się na priorytetach:

- ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi,
- racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi,
- ochrona atmosfery,
- ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów,
- inne działania ochrony środowiska.

3.3.1. Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi

W priorytecie tym **celami szczegółowymi** będą:

1) Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Kontynuowane będzie wsparcie budowy zbiorczych sieci kanalizacyjnych, modernizacji, rozbudowy i budowy nowych oczyszczalni ścieków, w tym zapewnienie 75% redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych oraz zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych. (m.in. w oparciu o KPOŚK). Na obszarach, w szczególności źródłiskowych, przyrodniczych oraz turystycznych, gdzie podłączenie do zbiorczej sieci kanalizacyjnej jest utrudnione lub ekonomicznie nieuzasadnione, realizowane będą gminne programy sanitacji.

2) Efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów wodnych.

Wspierane będą działania polegające między innymi na usuwaniu strat na sieciach, oszczędzaniu wody w przemyśle i na cele konsumpcyjne oraz zwiększeniu retencji wodnej.

3) Adaptacja sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu.

W pierwszej kolejności wspierane będą projekty mające na celu zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej wynikające z rządowego *Programu ochrony przed powodzią dorzecza górnej*

Wisły. Przewiduje się także pomoc dla działań polegających na zapewnieniu dostępu do czystej wody dla mieszkańców i gospodarki.

Wszystkie cele służą realizacji *Strategii BElŚ* działanie 1.2. *Gospodarowanie wodami dla ochrony przed: powodzią, suszą i deficytem wody* oraz 3.1. *Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki*.

W ramach priorytetu monitorowane będą mierniki:

- Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków (RLM)
- Liczba ludności objętej środkami ochrony przeciwpowodziowej (osoby).

Realizacja tych zamierzeń powodować będzie konieczność utrzymywania wysokiego udziału środków Funduszu. W perspektywie 2013-2016 na współfinansowanie tego priorytetu przewiduje się przeznaczyć ponad 136 mln zł.

3.3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi.

Celami szczegółowymi przyjętymi przez Fundusz dla tego priorytetu będą:

1) Minimalizacja ilości składowanych odpadów.

Pomoc kierowana będzie między innymi na przedsięwzięcia związane z selektywnym zbieraniem/odbieraniem odpadów komunalnych, w szczególności poprzez budowę infrastruktury do selektywnego zbierania odpadów komunalnych. Wspierane będą zadania polegające na objęciu mieszkańców zorganizowanym systemem odbierania odpadów niebezpiecznych, wielkogabarytowych i budowlanych. Priorytetowo traktowane będą zadania związane z zagospodarowaniem odpadów biodegradowalnych.

2) Wykorzystanie odpadów komunalnych oraz osadów ściekowych na cele energetyczne.

Z uwagi na fakt, iż część energii uzyskiwanej z odpadów może być traktowana jako energia odnawialna, wspierana będzie budowa instalacji służących do odzysku energii z odpadów pochodzących przede wszystkim z oczyszczalni ścieków i sortowni odpadów.

3) Promowanie ponownego wykorzystania i recyklingu.

W ramach tego celu wspierane będą inwestycje mające na celu zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury.

Wybrane cele służą realizacji działania 3.2. *Strategii BElŚ Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne* jak również są zgodne z unijnym *Planem działań na rzecz zasobooszczędnej Europy*.

Do monitorowania realizacji celu priorytetu wybrano:

- Ograniczenie masy składowanych odpadów (Mg/rok)

W perspektywie 2013-2016 na współfinansowanie powyższych celów szczegółowych, przewiduje przeznaczyć około 35 mln zł.

3.3.3. Ochrona atmosfery

W priorytecie przyjęto następujące **cele szczegółowe**:

1) Poprawa jakości powietrza.

Wspierane będą przedsięwzięcia związane z likwidacją lub ograniczeniem emisji „niskiej”, która obejmuje emisję pyłów i szkodliwych gazów pochodzących z lokalnych kotłowni węglowych i domowych pieców grzewczych, emisji komunikacyjnej oraz emisji ze źródeł przemysłowych i energetyki. Pomoc kierowana będzie również na działania zwiększające wykorzystanie zbiorowych systemów ciepłowniczych oraz obniżające energochłonność, głównie sektora publicznego, poprzez termomodernizację obiektów.

2) Wspieranie budowy i wykorzystania rozproszonych odnawialnych źródeł energii.

Za szczególnie zasadne uznaje się wspieranie działań zmierzających do wykorzystania energii z odpadów komunalnych w procesie kogeneracji oraz rozwoju biogazowni, zwłaszcza bazujących na odpadach.

Realizacja celu służy realizacji *Strategii BEiŚ 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii, 2.2. Poprawa efektywności energetycznej, 2.6 Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii, 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki.*

Miernikiem realizacji tego priorytetu będzie:

- Stopień ograniczenia lub uniknięcia emisji dwutlenku węgla, tlenków siarki, tlenków azotu i pyłów (Mg/rok).

Przewiduje się, że realizacja tych zamierzeń spowoduje zintensyfikowanie interwencji Funduszu w kierunku finansowania ochrony atmosfery. W perspektywie 2013-2016 na współfinansowanie tego priorytetu Fundusz przewiduje przeznaczyć prawie 44 mln zł.

3.3.4. Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

Cele szczegółowe dla priorytetu to:

1) Utrzymanie i odbudowa ekosystemów i ich funkcji, ochrona korytarzy ekologicznych i zapewnienie zrównoważonego rozwoju leśnictwa, gospodarki rolnej i rybackiej.

Realizacja celu będzie przede wszystkim polegać na wspomaganiu działań skupiających się na doskonaleniu systemów obszarów chronionych oraz rozpoznawaniu i ochronie najcenniejszych siedlisk oraz gatunków flory i fauny województwa, zwłaszcza z uwzględnieniem kryteriów europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000. Niezbędnym będzie skierowanie pomocy na opracowanie planów ochrony dla parków krajobrazowych oraz wdrożenie ich zapisów.

Wybrane cele służą realizacji działania *1.3 Strategii BEiŚ Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna.*

Wymiar ekologiczny różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów przedstawiony będzie poprzez mierniki:

- Łączna powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu (ha)
- Ilość gatunków z czerwonej księgi gatunków zagrożonych, chronionych w wyniku realizacji przedsięwzięć (szt.)

W perspektywie 2013-2016 na współfinansowanie tego priorytetu planuje się przeznaczyć około 5 mln zł.

3.3.5. Inne działania ochrony środowiska

Przewiduje się wspieranie promowania zachowań ekologicznych, w tym przedsięwzięć edukacyjnych zwiększających świadomość ekologiczną mieszkańców województwa i zmianę ich zachowań w obszarach objętych *Strategią działania*.

Kontynuowane będą działania wspierające realizację Państwowego Monitoringu Środowiska w celu uzyskania informacji o elementach środowiska, w tym o propozycjach postępowania z różnego rodzaju emisjami i sposobach zapobiegania im. Zakłada się również finansowanie ochrony środowiska w obszarach wskazanych w art. 400a. ust. 1 pkt 1 – 9 i 11 - 42 ustawy POŚ oraz w innych ustawach.

Cele szczegółowe dla priorytetu to:

- 1) Wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska, innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska.
- 2) Działania polegające na zapobieganiu i likwidowaniu poważnych awarii, a także ich skutków.
- 3) Przeciwdziałanie klęskom żywiołowym i likwidowanie ich skutków dla środowiska.
- 4) Edukacja ekologiczna oraz propagowanie działań proekologicznych i zasad zrównoważonego rozwoju.

Do monitorowania realizacji celu priorytetu wybrano:

- Liczba nowych lub zmodernizowanych stanowisk pomiarowych i innych narzędzi w zakresie monitoringu (szt.)
- Łączna powierzchnia obszarów poddanych działaniom zapobiegawczym i zabiegom ochronnym (ha)
- Liczba specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zagrożeń (szt.)
- Liczba narzędzi niezbędnych do analizowania, prognozowania i skutecznego reagowania na zagrożenia (szt.)
- Liczba naprawionych, odtworzonych lub modernizowanych obiektów ochrony środowiska i gospodarki wodnej uszkodzonych w wyniku wystąpienia zjawisk ekstremalnych (szt.)
- Liczba osób biorących udział w działaniach edukacyjnych (osoby)

W perspektywie 2013-2016 na współfinansowanie tego priorytetu przewiduje się przeznaczyć ponad 21 mln zł.

4. Struktura organizacyjna i instrumenty finansowania WFOŚiGW w Rzeszowie

4.1. Potencjał finansowy i organizacyjny

W okres objęty *Strategią działania* Fundusz wejdzie z majątkiem wynoszącym około 218 mln złotych. Zaangażowanie środków własnych w pożyczkach wyniesie blisko 200 mln złotych, a dodatkowe 31 mln złotych stanowią środki zwrotne pozyskane z NFOŚiGW. Fundusz będzie finansował działania na rzecz ochrony środowiska, korzystając ze środków gromadzonych z następujących źródeł:

Tabela nr 8 Prognoza wpływu środków finansowych w latach 2013-2016 oraz 2017-2020 (tys. zł)

Lp.	Wpływy	2013	2014	2015	2016	Razem 2013-2016	Razem 2017-2020
1.	Opłaty, kary i nadwyżki funduszy gminnych	21 900,0	21 900,0	21 900,0	21 900,0	87 600,0	87 600,0
2.	Spłata pożyczek	43 600,0	40 900,0	39 900,0	39 600,0	164 000,0	160 800,0
3.	Zaciągnięcie pożyczki w NFOŚiGW	5 910,0	0,0	0,0	0,0	5 910,0	0,0
4.	Pozostałe wpływy	7 450,0	7 600,0	7 750,0	7 700,0	30 500,0	31 800,0
	Ogółem	78 860,0	70 400,0	69 550,0	69 200,0	288 010,0	280 200,0

Wielkość środków finansowych, jakimi będzie dysponował Fundusz w latach 2013 – 2016 wyliczono zakładając, że przychody z tytułu opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, kar i nadwyżki funduszy gminnych pozostaną na dotychczasowym poziomie. Wpływy ze zwrotu pożyczek zmaleją z uwagi na wydłużenie w latach 2009-2010 okresu ich spłaty, nierównomierne rozłożenie spłat rat kapitałowych oraz nie wykonanie planu w zakresie wypłaty pożyczek. W roku 2013 wpływy Funduszu zostaną zasilone środkami z pożyczki zaciągniętej w NFOŚiGW na realizację obiektu wysokosprawnej kogeneracji – w wysokości 5 910,0 tys. zł. Pozostałe wpływy, zawierające m.in. przychody z oprocentowania będą – z uwagi na wzrost należności z tytułu nowo udzielanych pożyczek – systematycznie wzrastały. Ponadto Fundusz będzie się wspierał środkami NFOŚiGW, poprzez realizację konkretnych programów pomocowych, bądź zaciąganie preferencyjnych pożyczek.

Tak jak dotychczas, przy wyborze i ocenie wniosków o udzielenie pomocy finansowej Fundusz będzie kierował się „Kryteriami wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków WFOŚiGW w Rzeszowie” w oparciu o „Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji przez

WFOŚiGW w Rzeszowie”. Obydwa dokumenty uchwalane są przez Radę Nadzorczą Funduszu i będą dostosowywane do zmieniającej się rzeczywistości i potrzeb.

Pomoc finansowa udzielana będzie w formie pożyczek, dotacji oraz dopłat do oprocentowanych kredytów bankowych. Środki finansowe Funduszu mogą być przekazywane również na dofinansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, realizowanych przez państwowe jednostki budżetowe za pośrednictwem rezerwy celowej budżetu państwa.

Priorytetową zasadą Funduszu pozostanie przeznaczanie pomocy finansowej na działania realizowane z udziałem bezzwrotnych środków zagranicznych w sposób zapewniający maksymalne ich wykorzystanie i przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Szczególne preferencje wynikające z zasad udzielania pomocy kieruje się do jednostek samorządu terytorialnego. Pomoc dotacyjna kierowana będzie zarówno do samorządów jak i jednostek realizujących ich zadania (np. z zakresu edukacji ekologicznej, monitoringu środowiska, ochrony przyrody, zapobiegania i likwidacji nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, ochrony przed powodzią) w oparciu o corocznie opracowywane programy.

Zgodnie z Porozumieniem w sprawie realizacji POIiŚ dla osi priorytetowych: I – Gospodarka wodno-ściekowa i II – Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi (projekty o wartości poniżej 25 mln. euro) z dnia 25.06.2007 r. zawartym z Ministrem Środowiska jako IP, Fundusz pełni rolę Instytucji Wdrażającej dla wyżej wymienionych osi priorytetowych. IW odpowiada za nadzór nad wdrażaniem projektów o wartości poniżej 25 mln euro, przekazanych do realizacji przez IP. Odstępstwa od tej zasady regulują indywidualne porozumienia między właściwymi IW, zawierane za zgodą IP.

Zakresy obowiązków wybranych komórek organizacyjnych są zgodne z posiadaną Instrukcją Wykonawczą i schematem organizacyjnym Funduszu, który został dostosowany do potrzeb przejęcia nowych obowiązków wynikających z pełnienia funkcji IW dla PO IiŚ. Do końca realizacji projektów objętych aktualną perspektywą 2007-2013, przewiduje się docelowe zatrudnienie pracowników bezpośrednio zaangażowanych we wdrażanie programu na poziomie 10,07 etatu. W zależności od przyznania Funduszu roli IW w *Nowej Perspektywie* oraz ilości złożonych wniosków dla tej perspektywy, Fundusz oszacuje potrzeby kadrowe przy aktualizacji *Strategii działania*.

4.2. Analiza instytucjonalna SWOT

Tabela nr 9 Analiza SWOT WFOŚiGW w Rzeszowie

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Wieloletnie doświadczenie w finansowaniu przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, - Znajomość problematyki regionalnej, problemów i potrzeb beneficjentów, umożliwiającą elastyczność i szybkie reagowanie na bieżące wyzwania, w tym bliska współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, regionalnymi instytucjami ochrony środowiska i bankami, - Kierowanie się interesem publicznym i środowiskowym, a nie wyłącznie opłacalnością przedsięwzięć (podejście niekomercyjne), - Zobiektywizowany proces przyznawania dofinansowania, - Osobowość prawna – samodzielna i wiarygodna instytucja finansowa, - Potencjał finansowy gwarantujący stabilne źródło współfinansowania przedsięwzięć, - Mobilizowanie na rzecz środowiska środków z innych źródeł przez współfinansowanie zadań (efekt dźwigni), - Stosowanie przez Fundusz zwrotnych form finansowania, co skutkuje nieuszczerplaniem kapitału, - Doświadczenie instytucjonalne w zarządzaniu środkami europejskimi, zdobyte w poprzednich perspektywach finansowych, - Wysoko wykwalifikowana kadra, kompetentna w zakresie realizowanych zadań dla środowiska, - Wypracowany system samofinansowania (pokrywania kosztów własnych z odsetek od kapitału), - Różnorodność stosowanych zasad i form dofinansowania; możliwość ich dopasowania do specyfiki celów i potrzeb beneficjentów, - Wypracowany system współpracy w zakresie konsultacji form i kierunków działalności z potencjalnymi beneficjentami, 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak rzeczywistego wpływu na wielkość przychodów ze źródeł ustawowych, - Niejednorodność cyfrowej obsługi beneficjentów, - Ograniczenie oferty wynikające z możliwości finansowych, - Brak możliwości wypełnienia oczekiwań finansowania w formie bezzwrotnej, - Niedoskonały system współpracy w finansowaniu zadań o charakterze ponadregionalnym, - Niewystarczające doświadczenie w zakresie finansowania przedsiębiorców, głównie spółek celowych nie posiadających historii gospodarczej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Poprawa ściągalności kar i opłat za korzystanie ze środowiska, - Nowe obszary rozwoju gospodarczego: innowacje, rozwój nowych technologii, - Nowe wyzwania w obsłudze środków w <i>Nowej Perspektywie</i> i wynikające z nich szanse dotyczące uczestnictwa wojewódzkich funduszy we wdrażaniu polityk i strategii krajowych i regionalnych, - Zwiększająca się rola samorządów terytorialnych i instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych w ochronie środowiska, - Rosnąca świadomość ekologiczna społeczeństwa, - Duża aktywność w zakresie prowadzenia polityki informacyjno-promocyjnej, - Kreowanie nowych procedur pozwalających na udzielanie pomocy finansowej dla grup osób fizycznych, - Rozwój współpracy NFOŚiGW i Funduszu w zakresie finansowania zadań środowiskowych, - Rozwój współpracy pomiędzy Funduszem, a bankami na rzecz uruchamiania środków komercyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - Strumień nowych środków (krajowych, europejskich) poza systemem Funduszy i zagrożenie realizacji <i>Nowej Perspektywy</i> bez udziału Funduszy, - Brak aktualizacji potrzeb środowiskowych zarówno w skali kraju jak i w poszczególnych regionach, - Powtarzające się zamiary reorganizacji systemu Funduszy i związana z tym ewentualna utrata przez beneficjentów stałego, pewnego źródła finansowania, - Wprowadzanie do dokumentów planistycznych/strategicznych zapisów narzucających Funduszom kierunki i wysokość wydatkowania środków.

Należy stwierdzić, iż obecna struktura organizacyjna zabezpiecza realizację zaplanowanych zadań i odpowiada aktualnym obowiązkom. Niemniej jednak, ze względu na rozszerzanie zakresu działalności Funduszu oraz stałe doskonalenie standardów obsługi beneficjenta, w latach objętych niniejszą *Strategią działania*, zatrudnienie będzie dostosowywane do bieżących potrzeb. Stąd też należy przewidywać zmiany w obowiązującej strukturze organizacyjnej Funduszu.

W związku z potrzebą stałego podnoszenia kwalifikacji wszystkich pracowników, ze względu na konieczność utrzymania wysokich standardów obsługi beneficjenta oraz stale zmieniające się przepisy prawne stanowiące podstawę działania Funduszu, w latach 2013-2016 konieczne będzie dalsze szkolenie pracowników m.in. poprzez kierowanie na studia podyplomowe, szkolenia specjalistyczne, szkolenia wewnętrzne.

Kierunki rozwoju potencjału organizacyjnego uwarunkowane są:

1. Dążeniem do osiągnięcia poziomu sprawności i efektywności i profesjonalizmu umożliwiających prawidłową i terminową realizację wszelkich zadań wynikających z uregulowań prawa krajowego i unijnego.
2. Regulacjami prawnymi istotnie wpływającymi na funkcjonowanie systemu finansowania ochrony środowiska.
3. Dążeniem do spełnienia oczekiwań beneficjentów. Będą to przede wszystkim działania polegające na ich bieżącym informowaniu o istotnych zamierzeniach Funduszu, identyfikowaniu potrzeb w regionie i planowanie budżetu odpowiadającego oczekiwaniom.
4. Dążeniem do usprawnienia współpracy z Funduszami, m.in. poprzez wykorzystanie wspólnych rozwiązań w działalności i wymianę doświadczeń (np. wspólna działalność informacyjno-promocyjna systemu Funduszy).

Powyższe znajduje swoje odzwierciedlenie w sformułowanych zadaniach i narzędziach dla zaplanowanych działań w ramach *Strategii działania*, szczegółowo opisanych w rozdz. 7.

5. Sposoby finansowania *Strategii działania*

W okresie objętym *Strategią działania* Fundusz będzie udzielał wsparcia finansowego w następujących formach:

Tabela nr 10 Formy wsparcia finansowego w latach 2013-2016 oraz 2017-2020 (tys. zł)

Lp.	Wydatki według form wsparcia	2013	2014	2015	2016	Razem 2013-2016	Razem 2017-2020
1.	Pożyczki	53 910,0	45 000,0	43 000,0	43 000,0	184 910,0	181 000,0
2.	Dotacje	11 000,0	11 500,0	12 250,0	12 250,0	47 000,0	49 000,0
3.	Umorzenia	2 000,0	1 500,0	1 000,0	1 000,0	5 500,0	4 000,0
4.	Dopłaty do oprocentowania	1 000,0	1 000,0	750,0	750,0	3 500,0	3 000,0
	Ogółem	67 910,0	59 000,0	57 000,0	57 000,0	240 910,0	237 000,0

Podstawowymi formami dofinansowania zadań z zakresu ochrony środowiska będą nadal pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych. Do wyliczenia wydatków przyjęto założenie, że dyspozycyjne środki finansowe przeznaczone zostaną przede wszystkim na pożyczki w celu zapewnienia zwiększenia możliwości kapitałowych Funduszu, zaś coroczna pomoc bezzwrotna nie przekroczy 50% przychodów z opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, kar i nadwyżki funduszy gminnych powiększonych o wypracowany zysk. Przy takich założeniach Fundusz będzie mógł przeznaczyć w latach 2013-2016 na pożyczki kwotę 184.910,0 tys. zł, a na dotacje, umorzenia i dopłaty do oprocentowania 56.000,0 tys. zł. Koszty utrzymania Biura Funduszu zostaną w całości pokryte z wpływów z oprocentowania pożyczek i z odsetek od lokat.

Tabela nr 11 Prognozowane pożyczki według priorytetów w latach 2013-2016 oraz 2017-2020 (tys. zł)

Lp.	Plan wypłat pożyczek w wybranych priorytetach	2013	2014	2015	2016	Razem 2013-2016	Razem 2017-2020
1.	Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi	34 000,0	34 000,0	34 000,0	26 000,0	128 000,0	90 000,0
2.	Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi	7 000,0	7 000,0	5 000,0	7 000,0	26 000,0	37 000,0
3.	Ochrona atmosfery	12 910,0	4 000,0	4 000,0	10 000,0	30 910,0	54 000,0
	Razem	53 910,0	45 000,0	43 000,0	43 000,0	184 910,0	181 000,0

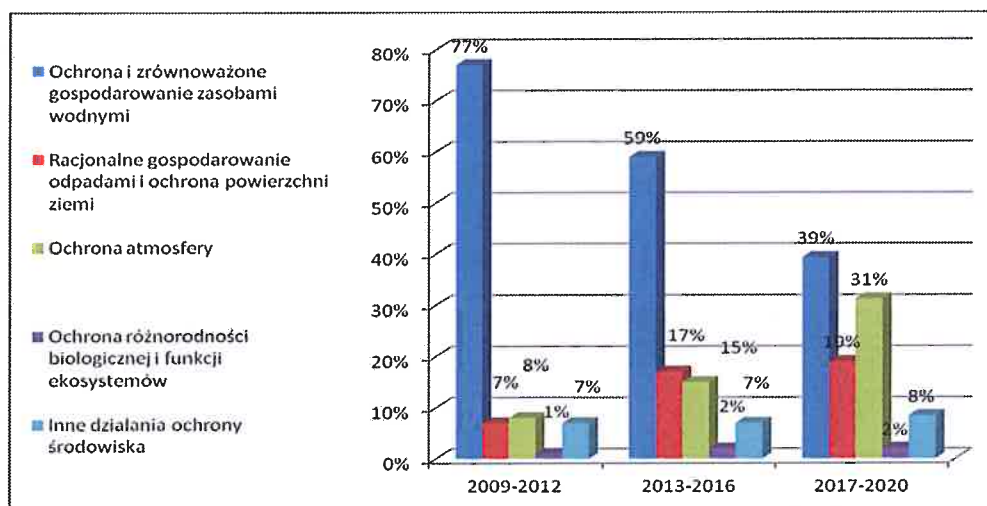
Tabela nr 12 Prognozowana pomoc bezzwrotna według priorytetów w latach 2013-2016 oraz 2017-2020 (tys. zł)

Lp .	Plan wypłat bezzwrotnych w wybranych priorytetach	2013	2014	2015	2016	Razem 2013-2016	Razem 2017-2020
1.	Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi	2 960,0	2 960,0	1 240,0	910,0	8 070,0	3 200,0
2.	Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi	2 300,0	2 300,0	2 190,0	2 240,0	9 030,0	8 000,0
3.	Ochrona atmosfery	2 240,0	2 240,0	4 070,0	4 350,0	12 900,0	20 000,0
4.	Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	4 800,0	4 800,0
5.	Inne działania ochrony środowiska	5 300,0	5 300,0	5 300,0	5 300,0	21 200,0	20 000,0
	Razem,	14 000,0	14 000,0	14 000,0	14 000,0	56 000,0	56 000,0
	W tym: umorzenia	2 000,0	1 500,0	1 000,0	1 000,0	5 500,0	4 000,0
	- dopłaty do oprocentowania	1 000,0	1 000,0	750,0	750,0	3 500,0	3 000,0

Ponadto Fundusz w okresie objętym *Strategią działania* będzie podejmował decyzje o wypłacie środków POIiŚ w wysokości wynikającej z dotychczas podpisanych umów i wydanych decyzji w łącznej wysokości 46,2 mln złotych. Z kwoty tej na działania w priorytecie Gospodarka ściekowa i gospodarka zasobami wodnymi przypada 32,1 mln złotych, a na działania w priorytecie Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi 14,1 mln złotych.

Poniższy wykres przedstawia prognozowane zmiany kwoty i struktury dziedzinowej finansowania ochrony środowiska przez Fundusz:

Ryc. 2 Prognozowane zmiany kwot i struktury dziedzinowej finansowania ochrony środowiska przez WFOŚiGW w Rzeszowie w perspektywach strategicznych

6. Współpraca z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i innymi wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej łączy wspólny kierunek działań, a tworząc system finansowania ochrony środowiska w Polsce, pozostają ze sobą we współpracy. Ze względu na uwarunkowania terytorialne, gospodarcze i finansowe, będzie się odbywać się na różnych płaszczyznach, jednak według sprecyzowanego podziału kompetencji. Realizowane przez system funduszy działania nie powinny się dublować, ale muszą się uzupełniać tak, aby zaspokajać wszystkie potrzeby środowiskowe na odpowiednim poziomie wdrażania. Służyć temu będzie realizacja zapisów *Wspólnej Strategii* oraz zadań i narzędzi szczegółowo opisanych w kolejnym rozdziale.

Bezpośrednia współpraca z NFOŚiGW odbywać się będzie poprzez wspólne dofinansowanie lub obsługę środków udostępnianych na realizację zadań, w pewnych obszarach priorytetowych, w ramach podpisywanych umów. Dotyczy to głównie likwidacji skutków nadzwyczajnych zdarzeń, unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, czy wspierania działań z zakresu odnawialnych źródeł energii i wysokosprawnej kogeneracji. W miarę potrzeb Fundusze mogą nawiązywać i rozszerzać współpracę w innych obszarach, z uwzględnieniem swoich możliwości finansowych.

Współpraca z innymi wojewódzkimi funduszami, w najbliższej perspektywie, powinna się skoncentrować przede wszystkim, na realizacji działań związanych z przyjętym przez rząd „Programem ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły”.

7. Narzędzie wspierające realizację celów

W każdym z priorytetów realizowane będą cztery perspektywy strategiczne:

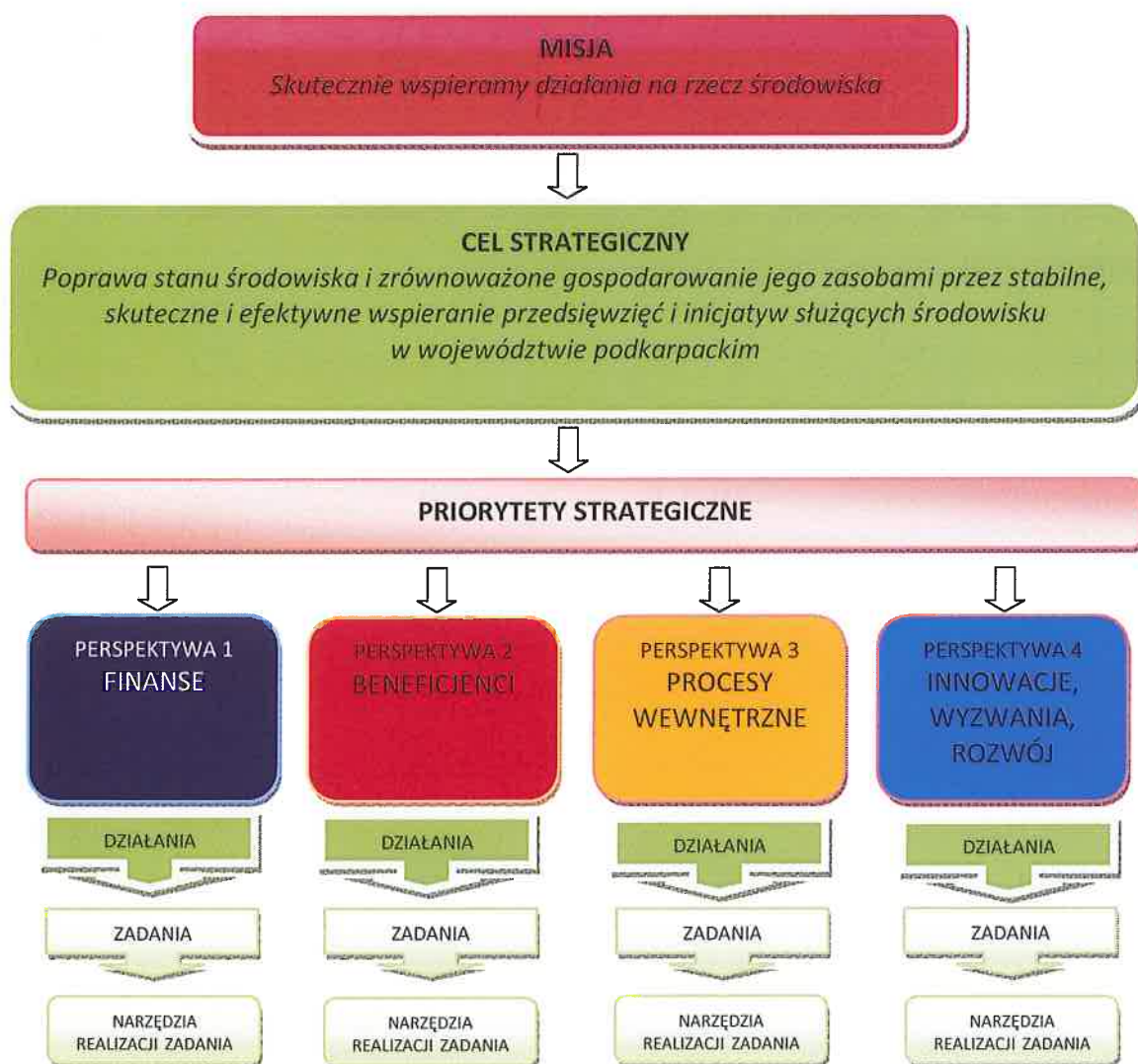
1. Finanse
2. Beneficjenci
3. Procesy wewnętrzne
4. Innowacje, wyzwania, rozwój.

i podporządkowane im działania szczegółowe.

Poniższe środki i systemy wsparcia realizacji celów wypracowane zostały na podstawie analizy strategicznej i zdefiniowanych kierunków rozwoju strategicznego określonych we *Wspólnej Strategii*, a wskaźnikami realizacji zadań będzie zgodność ich przebiegu z przyjętymi harmonogramami.

Obejmują one kluczowe dla realizacji *Strategii działania* obszary wymagające interwencji. Realizacja poszczególnych zadań może wpływać na osiągnięcie więcej niż jednego z celów.

Ryc. 3 Perspektywy służące realizacji Strategii działania WFOŚiGW w Rzeszowie

Perspektywa	Działania	Zadania i narzędzia realizacji działań	Cel Działań
Finanse	<p>Elastyczne dostosowywanie form i zasad dofinansowania oraz zakresu i kierunków wsparcia Funduszu do potrzeb odbiorców dofinansowania, uwarunkowań zewnętrznych oraz do własnych możliwości finansowych</p> <p>Wzajemne uzgadnianie i korelowanie obszarów i kierunków dofinansowania przedsięwzięć pomiędzy Funduszami</p>	<p>Opracowanie mechanizmów i narzędzi służących optymalnemu wykorzystaniu środków finansowych dostępnych w danym roku</p> <ul style="list-style-type: none"> kontrolowanie wysokości i terminów zaplanowanych wydatków i niezwłoczne reagowanie na ich ewentualne zmiany, cykliczny przegląd i dostosowywanie zasad i kryteriów udzielania pomocy finansowej do aktualnych potrzeb środowiskowych oraz specyfiki zadań i beneficjentów, okresowa weryfikacja realizacji planu finansowego pod kątem kierunków wydatkowania środków. <p>Wykorzystanie Raportów przedstawiających najlepsze praktyki w formie elektronicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> wykorzystanie środków udostępnionych przez NFÖŚGW w ramach programów priorytetowych, współfinansowanie przedsięwzięć o charakterze ponadregionalnym i międzyregionalnym, wpracowanie efektywnej formy komunikacji pomiędzy Funduszami służącej sprawniej realizacji współfinansowanych zadań. 	<p>Fundusze będą dążyć do tego, by wspierać finansowo przedsięwzięcia na rzecz ochrony środowiska w sposób optymalny, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykorzystanie dostępnych środków na finansowanie ochrony środowiska, komplementarność realizowanych kierunków dofinansowania przedsięwzięć, zwiększenie efektywności działania systemu Funduszy i efektywności relacji Fundusze – beneficjent, zapewnienie możliwości odstępstwa od ww. zasad w imię zachowania priorytetu skuteczności wsparcia przedsięwzięć ochrony środowiska, wsparcie przez Narodowy Fundusz realizacji lokalnych i regionalnych potrzeb, które nie mogą być zaspokojone ze środków WFÖŚGW w Rzeszowie poprzez udostępnienie przez Narodowy Fundusz środków na udzielanie dofinansowania w miarę możliwości finansowych Narodowego Funduszu
Beneficjenci	<p>Udoskonalanie relacji z beneficjentami poprzez konsultacje proponowanych rozwiązań, szkolenia i badanie satysfakcji beneficjenta</p> <p>Rozwój cyfrowej obsługi beneficjentów</p> <p>Wspólne działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji i kompetencji pracowników</p>	<p>niezwłoczne informowanie beneficjentów o istotnych zamierzeniach Funduszu oraz kierunkach wydatkowania środków w odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby regionalne,</p> <p>rozeznanie w zakresie potrzeb szkoleniowych beneficjentów i zgłaszanie tych potrzeb do opracowywanego przez NFÖŚGW programu konferencji i szkoleń dla beneficjentów.</p> <p>rozwoj systemu informacyjnego w celu ułatwienia procesu obiegu dokumentów.</p> <p>współpraca przy opracowaniu wspólnego programu szkoleń pracowników Funduszy,</p> <p>wymiana informacji na temat planowanych szkoleń między Funduszami,</p> <p>udział pracowników Funduszu w szkoleniach organizowanych w ramach programu i dotyczących nowego okresu programowania UE.</p>	<p>Fundusze wdrożą politykę stałej poprawy relacji z beneficjentami, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> zintensyfikowanie i rozszerzenie relacji z beneficjentem tj. poprawianie dotychczasowych form kontaktu i poszukiwanie nowych, według potrzeb beneficjenta, budowanie relacji dwukierunkowych. <p>Fundusze rozwiną wzajemną współpracę i zwiększą sprawność organizacyjną systemu Funduszy, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> oszczędność kosztów tych działań, w przypadku których można uniknąć niepotrzebnego dublowania działań (np. szkolenie pracowników po zmianie prawa, zmiany w sprawozdawczości publicznej i zasadach rachunkowości, nowelizację wytycznych zewnętrznych), ujednoczenie wiedzy i ogólnych kompetencji pracowników, promowanie Funduszy jako systemu o wspólnej misji, zachowanie zasady „komplementość i komplementarność informacji”: tj. uwzględnianie w ramach własnej polityki informacyjnej również informacji o komplementarnej ofercie innych Funduszy, poprawę komunikacji wewnątrz systemu Funduszy.
Procesy wewnętrzne	<p>Wspólna działalność informacyjna i promocyjna systemu Funduszy</p> <p>Budowa i rozwój cyfrowej platformy współpracy i wymiany informacji</p>	<p>wykorzystanie wspólnej bazy wiedzy w zakresie informacji uniwersalnych dla Funduszy,</p> <p>uruchomienie stałej współpracy pomiędzy komórkami odpowiedzialnymi za promocję poszczególnych Funduszy w uzgodnionej formie,</p> <p>wykorzystanie cyfrowej platformy współpracy i wymiany informacji pomiędzy Funduszami.</p>	<p>Fundusze będą kreować nowe aktywności i kierunki działania oraz poszukiwać innowacyjnych rozwiązań na przyszłość, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> budowanie jak najwyższej kompetencji organizacyjnej Funduszy do wdrażania polityk i instrumentów unijnych w <i>Nowej Perspektywie</i>, wpracowanie jednolitego systemu ewidencjonowania głównych efektów ekologicznych, identyfikację i aktualizację potrzeb środowiskowych Polski, efektywne wdrażanie zadań z zakresu edukacji ekologicznej, wpracowanie systemowej koncepcji pomocy finansowej dla ekoinnowacji, wpracowanie zasad organizowania współpracy Funduszy w sytuacjach nadzwyczajnych.
Innowacje, wyzwania, rozwój	<p>Adeptacja systemu Funduszy do wdrażania nowych polityk i instrumentów finansowych UE oraz udział systemu w tym wdrażaniu</p> <p>Reorientacja systemu Funduszy w kierunku aktywnego kreowania rozwiązań odpowiadających na zidentyfikowane szanse i zagrożenia</p> <p>Wspólne działania Funduszy zmierzające do wdrażania wysokiej jakości projektów z zakresu edukacji ekologicznej</p>	<p>wykorzystanie wiedzy z prac Grup Roboczych przy Ministerstwie Środowiska na temat narzędzi i kierunków finansowania ochrony środowiska na <i>Nową Perspektywę</i> i jej zastosowanie w działalności Funduszy,</p> <p>współpraca z pozostałymi Funduszami w celu wypracowania systemowej koncepcji pomocy finansowej dla ekoinnowacji.</p> <p>dostosowanie sposobu ewidencji efektów ekologicznych Funduszu do metodyki jednolitego ewidencjonowania głównych efektów ekologicznych wskazanych we <i>Wspólnej Strategii</i>,</p> <p>współudział w pracach MŚ w zakresie przygotowania rozwiązań służących identyfikacji i aktualizacji potrzeb środowiskowych,</p> <p>przygotowanie procedur związanych z wystąpieniem klęsk żywiołowych lub innych nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.</p> <p>uruchomienie współpracy pomiędzy komórkami odpowiedzialnymi za edukację ekologiczną poszczególnych Funduszy w uzgodnionej formie,</p> <p>stworzenie systemu finansowania projektów z zakresu edukacji ekologicznej o zasięgu ogólnopolskim.</p>	<p>Fundusze będą kreować nowe aktywności i kierunki działania oraz poszukiwać innowacyjnych rozwiązań na przyszłość, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> budowanie jak najwyższej kompetencji organizacyjnej Funduszy do wdrażania polityk i instrumentów unijnych w <i>Nowej Perspektywie</i>, wpracowanie jednolitego systemu ewidencjonowania głównych efektów ekologicznych, identyfikację i aktualizację potrzeb środowiskowych Polski, efektywne wdrażanie zadań z zakresu edukacji ekologicznej, wpracowanie systemowej koncepcji pomocy finansowej dla ekoinnowacji, wpracowanie zasad organizowania współpracy Funduszy w sytuacjach nadzwyczajnych.

8. Aktualizacja i ocena realizacji *Strategii działania*

8.1. Wdrażanie *Strategii działania* i monitorowanie jej realizacji

Strategia działania jest dokumentem, który ma służyć sprawniejszemu wsparciu działań na rzecz poprawy stanu środowiska na terenie województwa podkarpackiego. Skuteczne wdrożenie *Strategii działania* będzie możliwe przy pełnym zaangażowaniu Funduszu w jej realizację i znajomość dokumentu przez instytucje i potencjalnych beneficjentów.

Strategii nie należy traktować jako dokumentu zamkniętego. Powstała ona w określonych warunkach zewnętrznych i wewnętrznych, które mają charakter dynamiczny. Dlatego osiągnięcie założonych celów wymaga systematycznego monitorowania uwarunkowań rozwoju Funduszu, ciągłej obserwacji i oceny pozytywnych i negatywnych doświadczeń przy wdrażaniu strategii oraz opracowywania i wdrażania programów korygujących odstępstwa od planów.

Zmiany w strategii obejmować mogą nie tylko sposoby i środki działania, ale także w krańcowych przypadkach wiązać się z koniecznością rezygnacji z jednych celów i wprowadzenia nowych.

8.2. Sposoby monitorowania *Strategii działania*

Pomiar realizacji poszczególnych priorytetów będzie odbywał się na poziomie corocznego monitorowania wymiaru finansowego i ekologicznego realizacji wskaźników na poziomie Funduszu, a na poziomie krajowym jedynie agregowany. *Wspólna Strategia* zakłada, że monitoring realizacji poszczególnych priorytetów będzie następował poprzez pomiar:

- kwot wydatkowanych środków (wymiar finansowy),
- wielkości uzyskanego i zakontraktowanego efektu ekologicznego (wymiar ekologiczny).

W procesie monitoringu mierniki będą przedstawiane ze wskazaniem wielkości efektu:

- wynikającego z zawieranych w tym okresie umów (efekt kontraktowany), którego realne osiągnięcie (zakończenie inwestycji) może nastąpić w okresie późniejszym,
- wynikającego z umów kończonych w analizowanym okresie, prezentującego efekt realnie osiągnięty, abstrahujący od tego, kiedy realizacja projektu została rozpoczęta.

W ramach poszczególnych perspektyw będą realizowane działania ze wskazanymi zadaniami i narzędziami ich realizacji. Dla perspektyw, działań i zadań zdefiniowano we *Wspólnej Strategii* mierniki osiągnięcia każdego z nich, co umożliwi monitorowanie wdrażania.

Zaawansowanie realizacji *Strategii działania* będzie monitorowane na poziomie poszczególnych zadań każdego z działań, a następnie corocznie sumowane na poziomie każdej z czterech perspektyw. Po dwóch latach realizacji oraz na koniec czteroletniego okresu obowiązywania *Strategii działania*, zostanie dokonana ocena stopnia realizacji celu generalnego.

Miernikiem stopnia zbliżenia się do jego osiągnięcia będzie zsumowany poziom realizacji zadań wyznaczony na dany czteroletni okres w ramach wszystkich działań w perspektywach.

8.3. Przebieg i zasadność aktualizacji *Strategii działania*

Zakłada się aktualizację *Strategii działania* w następujących przypadkach:

1. Pojawienie się czynników zewnętrznych, bądź wewnętrznych, które będą mogły mieć istotny wpływ na realizację *Strategii działania*:
  - określenie zasad dotyczących nowego okresu programowania na lata 2014-2020. Ponieważ *Strategia działania* obejmuje okres 2013-2016 z perspektywą do 2020 r. istnieje konieczność jej aktualizacji na koniec 2014 r. (uwzględnienie zmian wynikających z programów operacyjnych, aktualizacji Polityki Ekologicznej Państwa oraz wypracowanych sposobów jednolitego mierzenia głównych efektów ekologicznych z działalności Funduszy). Brak określonego budżetu na poziomie kraju, a także głównych kierunków wsparcia, uniemożliwia wskazanie miarodajnych danych finansowych na lata 2017-2020. Aktualnie dane te zostały wyliczone przy założeniu, że zostanie utrzymany przyjęty kierunek finansowania dla lat 2013-2016.
  - zmiany prawne, organizacyjne, bądź inne zmiany w otoczeniu funkcjonowania Funduszy, niewystarczające środki finansowe, zmiany w uzgodnieniach z pozostałymi Funduszami w przypadkach gdy realizacja działań strategicznych uwarunkowana jest współpracą pomiędzy wszystkimi Funduszami.
2. Niezadawalające wartości wskaźników realizacji celów strategicznych.
3. Aktualizacji *Wspólnej Strategii działania NFOŚiGW i wfośigw na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.*

Przebieg procesu monitorowania *Strategii działania* przedstawiono poniżej:

1. Cykliczna (roczna) ocena realizacji przyjętej *Strategii działania* (w obszarze przyjętych priorytetów).
2. Ocena realizacji priorytetów/perspektyw w zakresie terminowości wdrażania poszczególnych działań oraz zgodności tych działań z przyjętymi dla strategii celami, w wyniku przeprowadzonego postępowania monitorującego.
3. Przekazanie Zarządowi Funduszu wniosków i rekomendacji dla dalszej realizacji *Strategii działania*.
4. Wskazanie propozycji ewentualnych działań korygujących.
5. Dokonanie zmian w *Strategii działania*.
6. Przedstawienie Radzie Nadzorczej propozycji dokonania odpowiednich zmian w zapisach dokumentu strategicznego.

9. Podsumowanie

Strategia działania oparta została na analizie działalności Funduszu w latach 2009-2012 oraz ocenie potrzeb finansowania działań w zakresie ochrony środowiska w województwie podkarpackim w latach 2013-2016 z perspektywą do 2020 r. Wyznacza cele strategiczne i szczegółowe Funduszu, wskazuje na kierunki wsparcia finansowego i narzędzia zapewniające realizację założonych celów. Będzie służyć usprawnieniu działalności i efektywnemu wykorzystaniu majątku. Określa ramy współpracy z NFOŚiGW i innymi wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, stosownie do treści *Wspólnej Strategii*. Wskazuje na potrzebę i kierunki aktywnego uczestnictwa WFOŚiGW w Rzeszowie we wdrażaniu kolejnej perspektywy finansowej UE.

Spis tabel i rycin

Spis tabel

1. Realizacja wpływów w latach 2009-2012 (tys. zł)
2. Dofinansowanie udzielone w latach 2009-2012 według priorytetów (tys. zł)
3. Ludność w województwie podkarpackim (tys. osób)
4. Struktura zatrudnienia i bezrobocia w województwie podkarpackim (tys. osób)
5. Przeciętne wynagrodzenie w województwie podkarpackim (w zł.)
6. Analiza SWOT stanu środowiska w województwie podkarpackim
7. Analiza SWOT systemu finansowania ochrony środowiska w województwie podkarpackim
8. 8 Prognoza wpływu środków finansowych w latach 2013-2016 oraz 2017-2020 (tys. zł)
9. Analiza SWOT WFOŚiGW w Rzeszowie
10. Formy wsparcia finansowego w latach 2013-2016 oraz 2017-2020 (tys. zł)
11. Prognozowane pożyczki według priorytetów w latach 2013-2016 oraz 2017-2020 (tys. zł)
12. Prognozowana pomoc bezzwrotna według priorytetów w latach 2013-2016 oraz 2017-2020 (tys. zł)

Spis rycin

1. Struktura celów i priorytetów *Strategii działania* WFOŚiGW w Rzeszowie
2. Prognozowane zmiany kwot i struktury dziedzinowej finansowania ochrony środowiska przez WFOŚiGW w Rzeszowie w perspektywach strategicznych (mln zł)
3. Perspektywy służące realizacji *Strategii działania* WFOŚiGW w Rzeszowie